

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi paikkatietoinfrastruktuurista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki paikkatietoinfrastruktuurista. Lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/2/EY Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE) perustamisesta eli niin sanottu INSPIRE-direktiivi.

INSPIRE-direktiivin tavoitteena on systematisoida ja yhtenäistää tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja käytettävyyttä. Direktiivin mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen tehostaa olemassa olevien tietovarantojen käyttöä, lisää viranomaisten välistä tietoyhteistyötä ja luo edellytykset entistä monipuolisempien kansalaispalveluiden syntymiselle. Direktiivi ja sen mukaiset toimenpiteet tehostavat erityisesti ympäristöasioiden hoitoa, mutta sa-

moja aineistoja ja palveluita käytetään laajasti useilla eri toimialoilla hallinnossa ja elinkeinoelämässä.

Ehdotetun lain tarkoituksena on parantaa viranomaisten hallussa olevien paikkatietojen saatavuutta luomalla yhtenäinen paikkatietoinfrastruktuuri ja saattamalla sen palvelut laajasti käytettäväksi. Paikkatietoinfrastruktuuri muodostaisi Suomen osalta perustan Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurille. Laissa olisi säännökset muun muassa viranomaisten velvollisuudesta saattaa lain soveltamisalaan kuuluvat paikkatietoaineistot tietoverkkoon saataville ja näitä aineistoja koskevasta hakupalvelusta samoin kuin viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 15 päivänä toukokuuta 2009.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.1.1 Paikkatietojen hallinta, jakelu ja käyttö.....	3
2.1.2 Lainsäädäntö.....	4
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	6
2.2.1 INSPIRE-direktiivi.....	6
2.2.2 INSPIRE-direktiivin kannalta merkityksellinen muu yhteisön lainsäädäntö.....	10
2.2.3 INSPIRE-direktiivin täytäntöönpano eräissä maissa.....	11
2.3 Nykytilan arviointi.....	13
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	13
3.1 Tavoitteet.....	13
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	14
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	15
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	15
4.1 Yleistä.....	15
4.2 Taloudelliset vaikutukset.....	16
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	18
4.4 Ympäristövaikutukset.....	18
4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	18
5 ASIAN VALMISTELU.....	19
5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto.....	19
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	19
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	22
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	22
1 luku Yleiset säännökset.....	22
2 luku Paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvat aineistot ja tiedot.....	23
3 luku Paikkatietoaineistojen saatavuus ja paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvat palvelut.....	24
4 luku Paikkatietoaineistojen saatavuutta ja käyttöä koskevat ehdot, sopimukset ja maksuperusteet.....	27
5 luku Erinäiset säännökset.....	28
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	28
3 VOIMAANTULO.....	29
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	29
LAKIEHDOTUS.....	31
Laki paikkatietoinfrastruktuurista.....	31
LIITE.....	36
ASETUSLUONNOS.....	36
Asetus paikkatietoinfrastruktuurista.....	36

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön direktiivi 2007/2/EY Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin perustamisesta eli niin sanottu INSPIRE-direktiivi. Direktiivi tuli voimaan 15.5.2007.

INSPIRE-direktiivin tavoitteena on systematisoida ja yhtenäistää tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja parantaa niiden käytettävyyttä kehittämällä tietokohteiden sijaintitietojen käsittelyä ja tietopalvelua. Direktiivin täytäntöönpanolla tehostetaan olemassa olevien paikkatietovarantojen käyttöä erityisesti ympäristöasioiden hoidossa, lisätään viranomaisten välistä tietoyhteistyötä ja luodaan edellytyksiä entistä monipuolisempien kansalaispalveluiden syntymiselle.

Ehdotetulla lailla luotava paikkatietoinfrastruktuuri muodostaisi Suomen osalta perustan Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurille ja olisi samalla osa laajempaa kansallista paikkatietoinfrastruktuuria ja yleisempää julkisen hallinnon tietoinfrastruktuuria.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Paikkatietojen hallinta, jakelu ja käyttö

Paikkatiedolla tarkoitetaan luonnollisen tai rakennetun ympäristön kohteita tai erilaisia ilmiötä koskevaa tallennettua tietoa, joka sisältää sijaintiviittauksen tiettyyn maantieteelliseen paikkaan, reittiin tai alueeseen. Paikkatietoaineistolla tarkoitetaan tunnistettavissa olevaa paikkatiedoista muodostuvaa tietoteknistä kokonaisuutta. Aineistot yleensä kuvaavat jotakin yksittäistä tietoteemaa (esimerkiksi liikenneverkostoa, kiinteistöjaotusta, rakennuksia) tai koostetta jonkin alueen teemoista (esimerkiksi valtakunnallinen maastotietokanta, kaava-alueen pohjakartta).

Useat nykyiset tietovarannot ja perusrekisterit ovat samalla myös paikkatietoaineistoja.

Digitaalisten paikkatietojen tuottaminen ja hallinta lähti liikkeelle kartantuotannosta ja kiinteistötietojen hallinnasta 1970-luvun loppupuolella ja on sittemmin vaihteittain laajentunut lähes kaikille toimialoille. Pääsääntöisesti paikkatietoja on kerätty ja paikkatietotekniikkaa on sovellettu eri toimialojen tarpeiden mukaisesti ja eri hallinnonalojen ohjauksessa.

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa yleisiin kartastotöihin ja paikkatietojen yhteiskäyttöön sekä geodeettiseen tutkimukseen liittyvistä tehtäväalueista Suomessa. Näillä tehtäväalueilla operatiivisina laitoksina toimivat maanmittauslaitos ja Geodeettinen laitos.

Kunnat vastaavat asemakaava-alueiden yksityiskohtaisen kartaston ja paikkatietoaineiston tuottamisesta yleis- ja asemakaavoitusta sekä rakentamista varten. Lisäksi monien eri virastojen ja kuntien tietohallintoon sisältyy myös paikkatietojen käsittelystä ja hallinnasta vastaava yksikkö tai toiminto.

Määräävänä tekijänä paikkatietojen keruussa ja hallinnassa ovat olleet pääasiassa organisaatiokohtaiset tarpeet ja markkinoilla olevien ohjelmistojen asettamat reunaehdot. Varta vasten laajaan yleiseen käyttöön tuotettavia aineistoja ovat maanmittauslaitoksessa yleisten kartastotöiden puitteissa kerätyt ja ylläpidetyt paikkatietoaineistot ja kartat

Paikkatietojen teknistä yhteiskäyttöisyyttä on pyritty kehittämään jo 1980-luvulta lähtien erilaisina vapaaehtoiseen yhteistyöhön perustuvina hankkeina. Laaja-alaisia ja systemaattisia yhteiskäyttöä edistäviä tietoaineistojen tuottamiseen ja keräämiseen vaikuttaneita harmonisointitoimenpiteitä ei ole toistaiseksi juurikaan toteutettu. Suomessa ei myöskään ole olemassa yhtenäistä hallinnollisissa määräyksissä tai lainsäädännössä määriteltyä ja organisoitua direktiivissä tarkoitettua paikkatietoinfrastruktuuria. Yhteiskäyttöä on Suomessa edistetty yhteisillä teknisillä suosituksilla, tiedottamisella ja julkisen hallinnon paikkatietopalveluilla.

Valtioneuvoston asettama Paikkatietoasiain neuvottelukunta valmisteli vuosina 2003-2004 osana hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaa kansallinen paikkatietostrategian vuosille 2005 - 2010.

Kansallinen paikkatietostrategia 2005 - 2010 kuvaa periaatteita, tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden mukaisesti paikkatietojen yhteiskäyttöä tulee Suomen kehittää. Strategian tavoitteet ja toimenpiteet ovat monilta osin yhteneviä INSPIRE-direktiivin kanssa.

Paikkatietojen yhteiskäyttö käsittää laajasti ottaen tietojen tekniseen muotoon ja sisältöön liittyviä yhteensopivuustavoitteita, yhteiskäyttöä tukevia palveluita sekä tietojen käyttöä määritteleviä periaatteita ja sopimuksia. Käytön periaatteisiin liittyvät läheisesti myös maksullisuuskysymykset.

Yleisesti toisten organisaatioiden keräämät tiedot vielä siirretään järjestelmistä toiseen ja useimmiten muutetaan vastaanottavan järjestelmän mukaiseen rakenteeseen. Vasta viime vuosina on kehittynyt reaaliaikaista yhteiskäyttöä tukevia standardeja rajapintatekniikoita, jotka mahdollistavat aidon yhteiskäytön syntymisen. Haasteita on kuitenkin edelleen eri tietovarantojen sisällöllisen yhteiskäyttöisyyden kehittämisessä, organisaatorajat ylittävien tietotarpeiden huomioimisessa ja yhteiskäytön pelisäännöissä. Yhteiskäyttöä on pyritty edistämään laaja-alaisena yhteistyönä valmisteltujen harmonisointia tukevien JHS-järjestelmän mukaisen suositusten avulla.

Yhteiskäyttö ja tiedonvaihto perustuvat edelleen valtaosin tiedon luovuttamisen yhteydessä tai palvelurajapinnan avaamisen yhteydessä tehtävään sopimukseen, jossa määritellään mm. käytön ehdot, käyttöoikeuden kesto ja päivitykset. Tietojen käyttöoikeuksien luovutukset ovat laajasti maksullisia, mutta myös maksuttomia aineistoja on saatavilla. Maksukäytännöt liittyvät usein tietoa tuottavan organisaation toiminnan rahoitusjärjestelyihin.

Paikkatietoaineistoja kuvaavia niin sanottuja metatietoja on Suomessa koottu ensimmäisen kerran jo 1990-luvun alkupuolella ja maanmittauslaitos on ylläpitänyt vuodesta 1992 lähtien palvelua, jonka kautta tiedot ovat olleet käytettävissä (paikkatietohakemisto). Vastuu metatietojen tuottamisesta ja

ylläpidosta on ollut aineistojen tuottajilla ja ylläpitäjillä. Uusi metatietopalvelu on otettu käyttöön maanmittauslaitoksessa vuonna 2007. 24.12.2008 voimaan tullut INSPIRE-direktiivin metatietoja koskeva täytäntöönpanosääntö ja vuonna 2009 voimaan tuleva hakupalveluja koskeva toimeenpanosääntö edellyttävät palvelun uudistamista. Prosessin keskeneräisyyden vuoksi nykyinen palvelu ei sisällä vielä kattavasti keskeisten aineistojen metatietoja.

2.1.2 Lainsäädäntö

Yleistä

Suomessa on varsin vähän lainsäädäntöä, jonka voisi katsoa koskevan nimenomaisesti paikkatietoja tai paikkatietoinfrastruktuurin kehittämistä. Paikkatietojen tuottamisesta on säädetty yleisellä tasolla tietyissä viranomaisia koskevissa erityislaeissa, mutta vielä useat viranomaiset tuottavat paikkatietoja ja ylipäätään ylläpitävät laajoja tietoaaineistoja ilman, että siitä olisi erikseen säädetty.

Velvollisuus tietojen keräämiseen ja ylläpitoon voi perustua myös tietyn sektorin substanssilainsäädäntöön sisältyvään säännökseen kuten vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 5 ja 7 §:ssä ja luonnonsuojelulain (1096/1996) 21 §:ssä. Tällaisia yleisiä viittauksia paikkatiedon keräämiseen ilman täsmällisempiä tiedonhallintaa koskevia säännöksiä on Suomen lainsäädännössä eri hallinnonaloilla useita kymmeniä. Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) ja -asetus (895/1999) sekä kaavoitusmittausasetus (1284/1999) velvoittavat ja ohjaavat yksityiskohtaisesti kuntia maankäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyen laajaan paikkatiedonkeruuseen, hallintaan ja -jakeluun.

Eräistä keskeisistä paikkatietoaineistoista tai -tietojärjestelmistä on säädetty myös omaa erityislainsäädäntöä. Tällaisina selvästi paikkatietoaineistoihin kohdistuvina lakeina voidaan pitää lähinnä lakia kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta (453/2002) sekä lakia tie- ja katuverkon tietojärjestelmästä (991/2003). Laajempia yhteiskunnan perusrekistereitä koskevia lakeja ovat puolestaan esimerkiksi parhaillaan uudistettavana oleva väestötietolaki

(507/1993) ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007), joiden nojalla ylläpidetään myös tiettyjä paikkatietoaineistoja.

Paikkatietojen käytön kannalta merkittävässä asemassa ovat yleiset viranomaisten tiedonhallintaa ja tietojen saatavuutta koskevat säännökset. Tietojen saatavuutta niin kansalaisten kuin toisten viranomaistenkin kannalta säätelevät muun muassa laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki), henkilötietolaki (523/1999) ja tilastolaki (280/2004). Tietoluovutuksissa perittävistä maksuista säädetään osin myös julkisuuslaissa sekä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) ja sen nojalla annetuissa asetuksissa. Lisäksi tietojen luovuttamiseen voi kohdistua rajoituksia tekijänoikeuslain (404/1961) luettelosuojaa tai tietokantasuojaa koskevien säännösten kautta.

Asiakirjojen julkisuus ja henkilötietojen suoja

Yksilön tiedolliset perusoikeudet ja hallinnon julkisuus ovat informaatioyhteiskunnan keskeisiä osatekijöitä. Suomessa viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisten asiakirjat ovat myös julkisuuslain nojalla pääsäännön mukaan julkisia, ja jokaisella on oikeus saada niistä tieto. Julkisuuslain 20 §:n mukaan viranomaisten on puolestaan huolehdittava siitä, että yleisön tiedonsaannin kannalta keskeiset asiakirjat ovat tarpeen mukaan saatavissa yleisissä tietoverkoissa taikka muilla helposti käytettävissä olevilla keinoilla.

INSPIRE-direktiivin soveltamisalaan kuuluvat paikkatietoaineistot olisivat merkittäviä osiltaan julkisuuslaissa tarkoitettuja viranomaisten asiakirjoja. Viranomaisten välisen tietojen yhteiskäytön näkökulmasta merkitystä on erityisesti julkisuuslain 29 ja 30 §:n säännöksillä salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle tai ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle. Viranomaisella voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä

asiakirjasta, jos tiedon antamisesta on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty.

Tiedollisiin perusoikeuksiin liittyvät myös perustuslain 10 §:n 1 momentin säännökset yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Henkilötietolain (523/1999) säännöksillä turvataan yksityiselämän ja yksityisyyden suojaa henkilötietojen käsittelyssä. Henkilötiedon määrittely henkilötietolaissa vastaa yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun direktiivin eli ns. henkilötietodirektiivin (95/46/EY) määrittelyä.

INSPIRE-direktiivi ei lähtökohtaisesti koske henkilötietoja, mutta jotkin sen soveltamisalaan kuuluvat kansalliset tietoaineistot voivat kuitenkin muodostaa myös henkilötietolain tarkoittaman henkilörepositorin. Paikkatiedot ovat myös henkilötietolain tarkoittamia henkilötietoja, jos ne voidaan yhdistää tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön. Teknisesti on kuitenkin yleensä tarvittaessa mahdollista erottaa direktiivin soveltamisalaan kuuluvista kansallisista tietoaineistoista niihin sisältyvä paikkatieto ja henkilötieto. Tämä voi olla viranomaisten välistä tietojen yhteiskäyttöä järjestettäessä merkityksellistä erityisesti henkilötietolain 6 ja 7 §:ssä säädetyn käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteuttamiseksi.

Tilastolainsäädäntö, maksuperustelainsäädäntö, tekijänoikeuslainsäädäntö

Tilastolaissa (280/2004) säädetään yleisesti valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa sovellettavista tietojen keruuta ja tilastojen laadintaa koskevista menettelytavoista ja periaatteista. Tilastolaki koskee erikseen määritellyjä tilastoviranomaisia ja tilastoja laativia muita viranomaisia. Tilastolain 4 luvussa säädetään tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen luovuttamisesta. Myös tilastotarkoituksiin annettujen tietojen luovuttamiseen sovelletaan pääsääntöisesti julkisuuslain ja henkilötietolain säännöksiä.

Julkisuuslain 24 §:ssä on salassa pidettäväksi säädetty asiakirjat, jotka on annettu tilastoviranomaiselle tilastojen laatimista varten tai muulle viranomaiselle vapaaehtoisesti tutkimusta tai tilastointia varten. Salassa pidettävien tietojen osalta tilastoviranomaisia

koskevat kuitenkin tilastolain 13 §:n nojalla tiukemmat rajoitukset kuin muita viranomaisia eikä näistä rajoituksista voida poiketa kyseistä viranomaista koskevassa muussa erityislainsäädännössä. Toisaalta tilastolain 12 §:ssä on säädetty tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen osalta poikkeus julkisuuslain 24 §:n salassapitosäännöksestä, kun kyse on viranomaisten toimintaa ja julkisten palvelujen tuottamista kuvaavista taikka eräistä yritys- ja toimipaikkarekisteriin kuuluvista tiedoista. Tätä poikkeussäännöstä on luonnollisesti tulkittava suhteessa lähtökohtana olevaan tilastosalaisuuteen nähden.

Valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään Suomen viranomaisten ja laitosten suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista. Maksuperustelain 6 §:n mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää eli omakustannusarvoa. Viranomaisten maksukäytäntöjä koskeneissa selvityksissä on kuitenkin todettu, että eri viranomaisten väliset erot maksuperustelain soveltamisessa ovat varsin suuria. Esimerkiksi perusrekisterilainsäädännön tarveselvityksessä vuodelta 2006 (SM 60/2006) todetaan, että viranomaisten maksukäytännöt poikkeavat toisistaan jopa samantapaisten tietotuotteiden luovutuksissa.

Paikkatietoaineistoon voi kohdistua myös tekijänoikeuslaissa (404/1961) säädettyjä oikeuksia. Oikeudet syntyvät teoksen tekijälle ja tietokannan tai luettelon kyseessä ollessa sen valmistaneelle organisaatiolle. Teossuoja kohdistuu teoksen ilmaisumuotoon. Luettelosuoja syntyy, kun tietoja on yhdisteltynä suuri määrä. Tietokantasuoja puolestaan edellyttää, että tietokannan sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Pelkkä tieto sinänsä ei ole tekijänoikeuslain mukaan suojattua.

Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) säädetään lainsäädäntövallan jaosta maakunnan ja valtakunnan välillä. Paikkatietoja tai niiden yhteiskäyttöä ei mainita erikseen itsehallintolaissa. Maakunnan lain-

säädäntövaltaa koskevan 18 §:n mukaan maakunnalla on toimivalta muun muassa asioissa, jotka koskevat maakunnan hallituksen alaisia viranomaisia ja laitoksia, kuntien hallintoa, maakunnalle perittävien maksujen perusteita, rakennus- ja kaavoitustointa sekä luonnon- ja ympäristönsuojelua. Valtakunnalla on lainsäädäntövalta 27 §:n mukaan puolestaan muun muassa asioissa, jotka koskevat valtion viranomaisten toimintaa, tekijänoikeutta, kiinteistönmuodostusta sekä standardisointia.

INSPIRE-direktiivin säännökset jakautuvat itsehallintolain näkökulmasta eri tavoin maakunnan ja valtakunnan lainsäädäntövallan piiriin kuuluviin asioihin riippuen siitä, mitä direktiivin elementtejä painotetaan. Direktiivin täytäntöönpanon voidaan kuitenkin katsoa kuuluvan selkeästi maakunnan lainsäädäntövallan piiriin siltä osin, kun täytäntöönpano edellyttää maakunnan viranomaisten toiminnan sääntelyä. Edellä mainitun toimialajaon mukaisesti maakunnan tai kuntien viranomaisilla lienee ainakin luonnon- ja ympäristönsuojelun sekä rakennus- ja kaavoitustoimen kannalta keskeisiä aineistoja, joiden osalta direktiivin täytäntöönpano edellyttäneen maakunnan lainsäädäntö- tai muita toimenpiteitä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 INSPIRE-direktiivi

Tavoite

INSPIRE-direktiivin tavoitteena on yhteisön ympäristöpolitiikkoja ja toimintoja tukevan paikkatietoinfrastruktuurin perustaminen. Tämä eurooppalainen paikkatietoinfrastruktuuri perustuu jäsenvaltioiden perustamiin ja ylläpitämiin kansallisiin paikkatietoinfrastruktuureihin ja niiden perustaminen tapahtuu vaiheittain. Eurooppalaisen ja kansallisten infrastruktuurien avulla pyritään parantamaan viranomaisten välistä tietojen yhteiskäyttöä ja tehostamaan siten paikkatiedon hyödyntämistä sekä takaamaan kansalaisille pääsy paikkatietoihin sähköisten viestintävälineiden kuten Internetin kautta.

Keskeiset käsitteet ja soveltamisala

Paikkatietoinfrastruktuurilla tarkoitetaan 3 artiklan määritelmän mukaan 1) direktiivin mukaisesti tuotettuja, ylläpidettyjä tai saataville asetettuja metatietoja, paikkatietoaineistoja ja paikkatietopalveluja, 2) yhteiskäyttöä tukevia yleisiä verkkopalveluja ja -teknologioita, 3) tietojen yhteiskäyttöä, saatavuutta ja käyttöä koskevia sopimuksia sekä 4) koordinointi- ja seurantamekanismeja, -prosesseja ja -menetelmiä. Infrastruktuuri on direktiivissä siten käsitteenä laaja. Direktiivi ei kuitenkaan sisällä säännöksiä paikkatiedon tuottamisesta tai keruusta. Velvoite tietojen tuottamiseen tai keräämiseen voi siten tulla mistä tahansa kansallisesta tai yhteisöläis-säädännöstä ja niissä kansallisille viranomaisille asetetuista tehtävistä.

Myös paikkatieto on direktiivissä määriteltävy varsin laajasti. Paikkatiedolla tarkoitetaan kaikkea tietoa, joka sisältää välittömän tai välillisen viittauksen tiettyyn paikkaan tai maantieteelliseen alueeseen. Käytännössä tämä tarkoittaa viittausta todelliseen paikkantettavaan asiaan tai ilmiöön eli paikkatietokohteeseen. Viittaus voi olla toteutettu joko suoraan koordinaateilla tai epäsuorasti varsinaisen tarkasti määritellyn yksilöivän tunnusteen (esimerkiksi kuntakoodi, kiinteistötunnus, rakennustunnus tai tie-osanumero) avulla tai muun löyhemmän tunnusteen avulla (esimerkiksi katuosoite). Direktiivin soveltamisala kattaa kuitenkin vain tietyt erikseen yksilöidyt paikkatietoja sisältävät aineistot.

Paikkatietoaineistolla tarkoitetaan tunnistettavissa olevaa paikkatietojen kokonaisuutta. Aineistot yleensä kuvaavat jotakin yksittäistä teemaa (esim. liikenneverkosto, kiinteistöjaotus, rakennukset) tai koostetta jonkin alueen teemoista (esim. maastotietokanta, kaavan pohjakartta). Aineistoja hallitaan joko erillisinä tiedostoina tai tietokantoina. Direktiivin määritelmässä paikkatietopalveilla tarkoitetaan toimintoja, joita voidaan kohdistaa paikkatietoaineistojen sisältämiin paikkatietoihin tai niihin liittyvään metatietoon tietokonesovelluksen avulla.

Paikkatiedon, paikkatietoaineiston ja -palvelun käsitteet eivät siten juurikaan rajaa direktiivin soveltamisalaa, vaan soveltamisalan määrittely tapahtuu 4 artiklan aset-

tamien edellytysten ja direktiivin liitteisiin sisältyvien tietoryhmien kuvausten kautta.

Direktiivin velvoitteet kohdistuvat lähtökohtaisesti vain viranomaisen hallussa oleviin paikkatietoihin. Direktiivin 4 artiklan mukaisesti sen säännöksiä voidaan osin soveltaa kuitenkin myös muiden osapuolten hallussa oleviin aineistoihin, jotka täyttävät niille täytäntöönpanosäännöissä asetetut vaatimukset.

Arvioitaessa sitä, mihin organisaatioihin direktiivin velvoitteet Suomessa kohdistuvat, tulee ottaa huomioon erityisesti direktiivin 3 artiklan mukainen viranomaisen määritelmä. Viranomaisella tarkoitetaan perinteisten hallintoviranomaisten ja lakisääteisiä julkisia hallinnollisia tehtäviä hoitavien tahojen lisäksi myös sellaisia muita henkilöitä, joilla on edellä mainittujen viranomaistahojen valvonnassa julkisia velvollisuuksia tai tehtäviä tai jotka tarjoavat näiden tahojen valvonnassa ympäristöön liittyviä julkisia palveluja.

Direktiivin soveltamisalaa kuuluvat direktiivin liitteissä lueteltuihin tietoryhmiin kuuluvat viranomaisten hallussa olevat sähköiset paikkatietoja sisältävät aineistot ja niiden sisältämiin tietoihin liittyvät paikkatietopalvelut. Tietoryhmiä tullaan täsmentämään komission johtamissa työryhmissä ja komiteassa. Tietoryhmien kuvauksia täsmennetään aineistojen yhteentoimivuutta koskevissa täytäntöönpanosäännöissä, joiden tulee valmistua I liitteen osalta vuonna 2009 ja II ja III liitteiden osalta vuonna 2012. Lisäksi tietoryhmien kuvauksia voidaan tarvittaessa mukauttaa ympäristöön vaikuttavissa yhteisön politiikoissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Lisäedellytyksenä velvoitteiden syntymiselle on 4 artiklan c alakohdan mukaan, että paikkatietoaineistot kuuluvat viranomaisen julkisen tehtävän piiriin. Jos samasta paikkatietoaineistosta on eri viranomaisten hallussa samanlaisia kopioita, sovelletaan direktiivin 4 artiklan 2 kohtaa ainoastaan siihen alkupe räiseen versioon, josta eri kopiot ovat peräisin. Nämä säännökset voivat siten rajata direktiivin velvoitteiden kohdistumista tiettyyn viranomaiseen, jos se tuottaa paikkatietoaineistoja vain viranomaisen julkiseen tehtävään kuulumatonta palvelutoimintaansa varten tai jos se on saanut kyseisen aineiston haltuunsa toiselta viranomaiselta.

Poikkeusta yleisestä soveltamisalasta merkitsee direktiivin 4 artiklan 6 kohdan säännös, jonka mukaan direktiivi koskee hallinnon alimmalla tasolla toimivia viranomaisia vain niiden aineistojen osalta, joiden keruuta ja levittämistä kansallinen lainsäädäntö edellyttää. Tällä poikkeussäännöksellä on Suomessa merkitystä erityisesti arvioitaessa direktiivin vaikutusta kuntien hallussa olevien paikkatietoaineistojen asemaan.

Velvoitteet kansallisille viranomaisille

Direktiivin soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoja hallinnoivien viranomaisten tulee tuottaa kuvaustiedot (metatiedot) aineistoista ja niihin liittyvistä palveluista sekä asettaa aineistot sähköisen rajapinnan avulla muiden käyttäjien saataville. Velvoitteiden aikataulu riippuu tietoryhmästä ja aineistojen käsittelyvaiheesta. Direktiivin tekniset velvoitteet tulee ottaa nopeammin käyttöön kerätessä uutta aineistoa tai muutettaessa voimakkaasti vanhoja aineistoja.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki vasta kerätyt ja rakenteeltaan voimakkaasti muutetut paikkatietoaineistot ja vastaavat paikkatietopalvelut ovat saatavilla yhteisten täytäntöönpanosääntöjen mukaisina liitteittäin määräytyvien määräaikojen mukaisesti. Paikkatietoaineistot voidaan asettaa täytäntöönpanosääntöjen mukaisina saataville joko mukauttamalla olemassa olevia paikkatietoaineistoja tai käyttämällä direktiivissä tarkoitettuja muunnospalveluita. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että viranomaisille tarjotaan tekninen mahdollisuus yhdistää paikkatietoaineistot ja -palvelut direktiivin mukaisten palveluiden verkkoon.

Direktiivi velvoittaa jäsenmaata kehittämään ja ylläpitämään verkkopalvelukokonaisuutta, jonka avulla: 1) aineistojen kuvaustiedot (metatiedot) ovat löydettävissä ja analysoitavissa (hakupalvelut), 2) aineistoja on mahdollista tarkastella karttakuvina yhtäaikaaisesti (katselupalvelut), 3) aineistot ovat siirrettävissä omaan käyttöön (latauspalvelut), 4) aineistot on muunnettavissa teknisesti yhteensopivaan muotoon (muunnospalvelut) sekä 5) edellä mainittuja palveluja voidaan yhdistää ja käynnistää ketjutettuna.

Jäsenmaan tulee huolehtia siitä, että kaikki soveltamisalaan kuuluvat aineistot ovat saatavilla edellä kuvatussa palveluverkossa. Tämä edellyttäneen myös aineistojen hallintaja rajapintapalveluiden käyttöönottoon liittyvien asiantuntija- ja muiden tukipalveluiden toteuttamista osana yhteiskäyttöä tukevia yleisiä tukipalveluita erityisesti niitä organisaatioita varten, jotka eivät itse kykene näitä palveluita itsenäisesti toteuttamaan.

Direktiivi velvoittaa jäsenmaata ottamaan käyttöön toimenpiteitä, joilla varmistetaan aineistojen yhteiskäyttö viranomaisten kesken. Direktiivissä yhteiskäyttöä koskevat toimenpiteet on rajattu koskemaan vain niitä tilanteita, joissa viranomaiset suorittavat sellaisia julkisia tehtäviä, jotka voivat vaikuttaa ympäristöön. Lisäksi yhteiskäyttöä koskeva 17 artikla kohdistuu vain 3 artiklan 9 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen viranomaisten väliseen yhteiskäyttöön. Yhteiskäytön osalta viranomaisten joukko on siten periaatteessa hieman suppeampi kuin direktiivin muissa säännöksissä. Yhteiskäyttö tulee mahdollistaa kansallisten viranomaisten lisäksi myös muiden jäsenvaltioiden viranomaisten sekä tiettyjen kansainvälisten yhteisöjen kanssa.

Direktiivi velvoittaa nimeämään kansallisen yhteystahon, jonka tehtävänä on vastata direktiiviä koskevasta yhteydenpidosta komission kanssa. Lisäksi direktiivi velvoittaa perustamaan eri hallinnon tasot kattavat rakenteet koordinoimaan direktiivin toimenpinoa ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämistä sekä tukemaan yhteystahoa.

Direktiivi velvoittaa jäsenmaita raportoimaan kolmen vuoden välein direktiivin täytäntöönpanon toteutumisesta. Ensimmäinen raportointi on tehtävä vuonna 2010.

Tietojen julkinen saatavuus ja maksullisuus

INSPIRE-direktiivissä säädetään tietojen julkisesta saatavuudesta verkkopalveluiden osalta 11 ja 13 artiklassa. Paikkatietoaineistojen ja -palveluiden julkista saatavuutta voidaan rajoittaa 13 artiklassa luetelluilla perusteilla.

Julkisen saatavuuden rajoituksia koskevaa 13 artiklaa ei sovelleta silloin kun kyse on 17 artiklan mukaisesta viranomaisten välisestä

paikkatietojen yhteiskäytöstä. Tarkoituksena on ollut mahdollistaa viranomaisten välillä paikkatietojen luovutukset laajemmin kuin luovutettaessa tietoja viranomaiselta kansalaisille tai yrityksille. Toisaalta yhteiskäyttöä koskevan 17 artiklan 6 kohta sisältää viittauksen paikkatietoaineistojen ja -palveluiden käyttöä säänteleviin kansallisen lainsäädännön vaatimuksiin ja 7 kohdassa annetaan mahdollisuus rajoittaa yhteiskäyttöä oikeuden toteutumiseen, yleiseen turvallisuuteen, maanpuolustukseen ja kansainvälisiin suhteisiin liittyvillä perusteilla.

Direktiivissä säännellään paikkatietojen maksullisuutta kansalaisille suunnattavien verkkopalveluiden osalta ja toisaalta viranomaisten välisissä tietojen luovutuksissa. Direktiivin johdannossa todetaan paikkatietoinfrastruktuurin onnistuneen toteuttamisen yleensä edellyttävän, että ainakin osa palveluista on kansalaisille maksuttomia. Tästä johtuen 14 artiklassa edellytetään, että haku- ja katselupalvelut ovat pääsääntöisesti saatavilla maksutta. Katselupalveluista voidaan kuitenkin periä maksuja, jos maksut turvaavat paikkatietoaineistojen ja tietopalveluiden ylläpitämisen, erityisesti kun kyse on hyvin laajoista usein päivitettävistä tiedoista. Esimerkkinä tällaisista tiedoista ovat säähavain- toja ja kiinteistöjä koskevat tiedot.

Kun verkkopalveluista peritään maksuja, tulee 14 artiklan mukaisesti varmistaa, että käytettävissä on sähköisen kaupankäynnin palveluja. Tällaisiin palveluihin voi liittyä käyttöehtoja tai ne voivat olla käyttöluvan varaisia.

Viranomaisten välistä tietojen yhteiskäyttöä koskevassa direktiivin V luvussa tavoitteena on poistaa kaikki käytännön esteet paikkatietojen sujuvalta saamiselta ympäristöön liittyvien julkisten tehtävien hoitamiseksi. Paikkatietoja toimittavat viranomaiset voivat 17 artiklan 3 kohdan perusteella jäsenmaiden soveltaman tietopolitiikan mukaisesti edellyttää käyttöluvia ja periä tiedoista maksuja niitä käyttäviltä viranomaisilta tai yhteisön toimielimiltä. Perittävät maksut eivät kuitenkaan saisi ylittää sitä vähimmäistasoa, jolla voidaan varmistaa tietoaineistojen ja -palveluiden tarvittava laatu ja tarjonta sekä kohtuullinen tuotto investoinneille. Viranomaisten omarahoitusvaatimukset voidaan

tässä yhteydessä myös ottaa huomioon asianmukaisissa tapauksissa.

Mahdollisuudesta periä maksuja on säädetty poikkeus niiden tietojen osalta, jotka toimitetaan yhteisön toimielimille ja elimille yhteisön ympäristölainsäädännön mukaisten raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi. Yhteisön toimielimille ja elimille toimitettavia tietoja koskevista käyttöehdoista on myös tarkoitus antaa 17 artiklan 8 kohdan nojalla täytäntöönpanosäännöt, joissa annetaan tarkempia määräyksiä tietojen luovuttamista koskevista yhdenmukaisista edellytyksistä.

Direktiivin nojalla annettavat täytäntöönpanosäännöt

INSPIRE-direktiivi sisältää useita säännöksiä, joilla toimivaltaa direktiivin täytäntöönpanossa on siirretty komissiolle. Tällaisia täytäntöönpanosääntöjen antamista koskevia säännöksiä sisältyy muun muassa 5, 7, 9, 16, 17 ja 21 artiklaan ja niissä viitataan pääasiassa niin sanottuun valvonnan käsittävään sääntelymenettelyyn. Komissiota avustaa direktiivin mukaisten täytäntöönpanosääntöjen valmistelussa sitä varten perustettu sääntelykomitea. Komissio voi hyväksyä täytäntöönpanosäännöt saatuaan niistä komitean lausunnon ja esiteltyään toimenpideehdotuksensa sekä neuvoston että Euroopan parlamentin tarkastettavaksi. Komissio tulee antamaan täytäntöönpanosäännöt pääsääntöisesti komission asetuksina, jolloin ne ovat jäsenvaltioita suoraan sitovia eivätkä vaadi erillistä kansallista täytäntöönpanoa. Seuraa ja raportointia koskeva sääntö on tarkoitus antaa komission päätöksenä. Täytäntöönpanosääntöjen soveltamista saattaa olla tarkoituksenmukaista tukea julkaisemalla esimerkiksi kansallisia paikkatietotekniikkaa koskevia suosituksia osana JHS-järjestelmää.

Täytäntöönpanosääntöjen laatimiselle on direktiivissä asetettu määräaikoja. Kaikille täytäntöönpanosäännöille määräaika ei kuitenkaan ole asetettu. Komissio on julkaissut 16.5.2007 oman täytäntöönpanosääntöjen valmistelua koskevan työohjelman vuosille 2007 - 2009 ja täsmentänyt sitä toukokuussa 2008.

Ensimmäinen metatiedon rakennetta koskeva sääntöehdotus hyväksyttiin INSPIRE-

komiteassa 14.5.2008 ja se tuli voimaan 24.12.2008. Komission asetuksena annetussa säännössä kuvataan yksityiskohtaisesti aineistoista ja palveluista tuotettavan metatiedon rakenne, sisältö ja sovellettava koodisto.

Verkkopalveluita sekä seurantaa ja raportointia koskevat sääntöehdotukset hyväksyttiin INSPIRE-komiteassa 19.12.2008 ja ne tulevat voimaan viimeistään syksyllä 2009. Verkkopalveluita koskeva komission asetuksena annettava sääntö kattaa tässä vaiheessa haku- ja katselupalvelut ja määrittelee vaatimukset ja aikataulun näiden palveluiden toteuttamiselle. Näiden palveluiden ensiversioiden tulee olla saatavilla 18 kuukauden kuluessa säännön voimaantulosta ja sääntöjä kokonaan vastaavien palveluiden kahden vuoden kuluessa säännön voimaantulosta (2011). Seurantaa ja raportointia koskeva komission päätöksenä annettava sääntö sisältää yksityiskohtaiset määrittelyt direktiivin eri osa-alueiden toimeenpanon kehittämisen kuvaamiseksi.

Työohjelman mukaan komissio antaisi komitean käsiteltäviksi ennen 15.5.2009 täytäntöönpanosääntöehdotukset tiedonsiirtoon käytettävistä latauspalveluista, tietojen vaihtoa jäsenmaiden ja komission toimielinten välillä koskevista periaatteista, koordinaattien muunnospalveluista sekä I liitteen aineistojen yhteentoimivuutta koskevista vaatimuksista. Osa täytäntöönpanosäännöistä tullaan valmistelemaan ja hyväksymään vasta direktiivin kansalliselle täytäntöönpanolle asetetun määräajan jälkeen.

2.2.2 INSPIRE-direktiivin kannalta merkityksellinen muu yhtesön lainsäädäntö

Ympäristötietodirektiivi

INSPIRE-direktiivillä on tavoitteittensa kautta läheinen yhteys ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta annettuun direktiiviin 2003/4/EY (ympäristötietodirektiivi). Ympäristötietodirektiivin perustuu yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireilepano-oikeutta ympäristöasioissa koskevaan yleissopimukseen (SopS 122/2004) eli niin sanottuun Århusin sopimukseen.

Sekä INSPIRE-direktiivin että ympäristötietodirektiivin tavoitteena on ympäristöä koskevan tiedon tehokkaan hyödyntämisen ja saatavuuden varmistaminen. Ympäristötietodirektiivissä säädetään kuitenkin lähtökohtaisesti yksittäisistä tiedoista, kun taas INSPIRE-direktiivin velvoitteet kohdistuvat paikkatietoaineistoihin ja -palveluihin. Nämä paikkatietoaineistot eivät siten välttämättä muodostu ympäristötietodirektiivin mukaisesta ympäristötiedosta. Ympäristötietodirektiivissä tiedon kytkeä ympäristöön on ympäristötiedon määritelmän kautta siten vahvempi kuin mikä INSPIRE-direktiivissä syntyy sen liitteissä olevien tietoryhmien kautta.

Paikkatietoaineistojen ja -palveluiden julkista saatavuutta voidaan INSPIRE-direktiivin mukaan rajoittaa 13 artiklassa luetelluilla perusteilla. Direktiivi on pyritty soveltamaan yhteen ympäristötietodirektiivin kanssa ja sen 13 artikla vastaa ympäristötietodirektiivin 4 artiklaa. Luettelo salassapito-perusteista sisältää myös henkilötietojen luotamuksellisuuden osalta viittauksen henkilötietodirektiiviin 95/46/EY. Myös INSPIRE-direktiivin 3 artiklan 9 kohtaan sisältyvä viranomaisen määritelmä vastaa ympäristötietodirektiivin määritelmää.

PSI-direktiivi

Direktiivi 2003/98/EY julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (jäljempänä PSI-direktiivi) on mainittu ympäristötietodirektiivin tavoin INSPIRE-direktiivin 2 artiklassa. PSI-direktiivissä ei säädetä viranomaisten hallussa olevien tietojen luovuttamisesta eikä se siten vaikuta tiedonsaantioikeuksiin. PSI-direktiivin 2 artiklan mukainen uudelleenkäytön käsite pitää sisällään kaiken kaupallisen ja ei-kaupallisen tiedon käytön, jossa ei ole kyse sen julkisen tehtävän hoitamisesta, jota varten tieto on kerätty. Uudelleenkäyttönä ei kuitenkaan pidetä viranomaisten välistä tietojen vaihtoa julkisten tehtävien hoitamiseksi. Viranomaisen määritelmä on PSI-direktiivissä jonkin verran suppeampi kuin INSPIRE-direktiivissä ja sen ulkopuolelle on mm. nimenomaisesti rajattu koulutus- ja tutkimuslaitokset.

PSI-direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun viranomaisten hallus-

sa olevan tiedon uudelleen käyttö on sallittua, sitä voidaan pääsääntöisesti käyttää myös kaupallisiin tarkoituksiin. Tietojen uudelleenkäytölle voidaan asettaa tarpeellisia ehtoja tai se voi edellyttää lupaa. Jos tietojen käytöltä edellytetään lupia, tulisi ottaa käyttöön sähköisessä muodossa olevia vakiomuotoisia lupia. Luovutettavista tiedoista perittävien maksujen tulee myös olla kohtuullisia, eli niihin voi direktiivin 6 artiklan mukaan sisältyä asiakirjojen keräämisestä, tuottamisesta, jäljentämisestä ja jakelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi vain kohtuullinen tuotto investoinneille. Lisäksi hinnoittelun ja maksukäytäntöjen tulee olla läpinäkyviä ja mahdollisimman avoimia. Uudelleenkäyttöä koskevat ehdot ja vakiomaksut on julkaistava etukäteen.

PSI-direktiivillä ja erityisesti sen sallittuja käyttöehtoja ja maksuja koskevilla säännöksillä on merkitystä myös INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanossa. Keskeinen ero direktiivien välillä on kuitenkin se, että PSI-direktiivi koskee erityisesti viranomaisten hallussa olevien julkisten tietojen kaupallista hyödyntämistä ja julkisten tehtävien hoitamiseen liittyvä tiedonvaihto on rajattu uudelleenkäytön käsitteen ulkopuolelle. INSPIRE-direktiivissä kaupallinen toiminta on puolestaan rajattu pois yhteiskäyttöä koskevien säännösten soveltamisesta. Direktiiveissä kehitetyille maksuille asetetut rajoitukset ovat varsin yhteneväiset, vaikka ne INSPIRE-direktiivissä koskevat viranomaisten välisiä tietoluovutuksia ja PSI-direktiivissä taas viranomaisen tietojen luovuttamista yrityksille. Tämä voidaan tulkita siten, että maksuja määrättäessä on huomioitava sekä viranomaiskäytöstä saatavat tulot että kaupallisesta käytöstä saatavat tulot. Luovutettaessa aineistoa kaupalliseen tai viranomaiskäyttöön voidaan käyttää samoja palvelujärjestelmiä.

2.2.3 INSPIRE-direktiivin täytäntöönpano eräissä maissa

Ruotsi

Ruotsin maanmittauslaitokselle (Lantmäteriet) annettiin vuonna 2006 vastuu paikkatietoinfrastruktuurin kehittämisestä ja tehtäväksi kansallisen strategian laatiminen. Tässä

työssä Ruotsin maanmittauslaitosta avustaa paikkatietoneuvosto (geodataråd). Neuvosto toimii maanmittauslaitoksen yhteydessä ja sen kymmenen jäsentä edustavat sekä valtion että kuntien viranomaisia. Ruotsin paikkatietostrategia julkaistiin loppukeväästä 2007 ja sitä päivitetään vuosittain. Strategiassa on otettu huomioon myös INSPIRE-direktiivin kansalliselle paikkatietoinfrastruktuurille asettamat vaatimukset ja strategian laatimisen on katsottu osaltaan tukevan direktiivin täytäntöönpanoa.

Kansallisen paikkatietostrategian lisäksi Ruotsin maanmittauslaitoksessa on valmisteltu hallituksen toimeksiannon mukaisesti erillinen raportti INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanon aiheuttamista muutostarpeista kansallisessa lainsäädännössä. Raportin laatimista on tukenut em. paikkatietoneuvoston alainen INSPIRE-työryhmä. Raportti on ollut laajalla lausuntokierroksella, ja siitä annettu palaute on ollut pääosin myönteistä. Lausuntojen perusteella täydennetty raportti (Lantmäterietin raportti 31.10.2007) on luovutettu Ruotsin ympäristöministeriölle.

Maanmittauslaitoksen raportin pääasiallinen johtopäätös on, että Ruotsin lainsäädäntö ei kaikilta osin täytä direktiivissä asetettuja vaatimuksia ja direktiivin toimeenpanemiseksi tulisi säätää uusi paikkatietoja koskeva yleislaki. Raportti ei sisällä vielä ehdotusta uuden yleislain sisällöksi, vaan siinä listataan joukko lisäselvitystä vaativia kysymyksiä uuden lain jatkovalmistelussa ratkaistaviksi.

Ympäristöministeriö on raportin pohjalta valmistellut ehdotukset uudeksi ympäristötietolaiksi ja ympäristötietoasetukseksi sekä muutokset kiinteistörekisterilakiin (2002:224), tietosuojalakiin (1980:100) ja kiinteistönmuodostamista koskevaan määräykseen (1971:762). Uuteen ympäristötietolaikiin ehdotetaan sisällytettäväksi keskeisimmät direktiivistä johdetut normit ja määritelmät sekä valtuudet hallitukselle tai muulle viranomaiselle täydentävien säädösten antamiseen.

Useimmat aineelliset INSPIRE-direktiivin toimeenpanoon liittyvät säädökset sisältyisivät ympäristötietoasetukseen. Maanmittauslaitokselle ehdotetaan annettavaksi laaja koordinoituvastuu Ruotsin paikkatietojen yhteiskäyttöjärjestelmästä. Ne viranomaiset,

mahdollisesti jopa yksittäiset kunnat ja toimielimet, joilla tulee olemaan vastuu tiedoista, on tarkoitus luetella asetuksessa direktiivin tietoryhmittäin jaoteltuna. Lisäksi asetuksessa säädettäisiin tietojen hallintaan liittyvistä velvollisuuksista, metatiedosta, maksuista, yhteistyöstä ja kolmansien osapuolten mahdollisuudesta vapaaehtoisesti liittyä järjestelmään.

Kiinteistörekisterilakia ehdotetaan täydennettäväksi henkilötietojen luovuttamisen osalta siten, että kiinteistön tunnus- tai osoitetieto voidaan luovuttaa ympäristötietoasetuksen mukaisten velvollisuuksien tai yhteistyön toteuttamiseen.

Tietosuojalakiin tehtävä muutos olisi tekninen viittauksen muutos.

Kiinteistönmuodostamista koskevan määräyksen muutoksen avulla pyritään nopeuttamaan tiettyjen kuntien siirtymistä digitaaliseen kiinteistörekisterikartan käyttöön.

Lainsäädäntöehdotus on laajalla lausuntokierroksella 16.3.2009 saakka.

Norja

Norjassa INSPIRE-direktiivin on nähty tukevan hyvin kansallista tietoyhteiskuntapolitiikkaa. Julkisen hallinnon sähköisiä palveluita käsiteltiin kattavasti parlamentin tiedoksiannossa Norge Digitalt vuodelta 2002 (Stortingsmelding nr. 30). Tiedoksiannossa korostettiin paikkatiedon merkitystä koko maan tietohallinnon kannalta. Tiedoksiannon perusteella perustettiin ns. Norge Digitalt -ryhmä, jonka teknisessä lautakunnassa on kehitetty yhteisiä standardeja. Norjassa on otettu tämän yhteistyöjärjestelyn seurauksena laajasti käyttöön uuden sukupolven verkkopohjaisia paikkatietopalveluita.

Ryhmään kuuluvat viranomaiset ovat yhteisten mallien pohjalta laadituilla keskinäisillä sopimuksilla luoneet vähitellen järjestelmän paikkatietoaineistojen laajalle yhteiskäytölle. Toimijat, joihin kuuluu sekä valtion että kuntien viranomaisia, tekevät erilliset keskinäiset sopimukset, joihin liittyvillä maksuilla käytännössä katetaan alueittain "yhteisten" paikkatietoaineistojen ylläpitoa ja kehittämistä. Sopimukset oikeuttavat aineistojen sisäiseen ja rajoitetusti myös ulkoiseen käyttöön, mutta eivät mahdollista toisten vi-

ranomaisten aineistojen kaupallista käyttöä. Käytännössä tätä viranomaisten välistä paikkatietojen yhteiskäyttöä koordinoi Norjan maanmittauslaitos (Statens kartverk).

Viranomaisten aineistojen kaupallinen jakelu on järjestetty keskitetysti siten, että Norge Digitalt -ryhmä on sopinut valtion omistaman Norsk Eiendomsinformasjon eli NE -yrityksen kanssa aineistojen jakelusta. Myös ryhmän ulkopuolisilla tahoilla on näin mahdollisuus lisenssien kautta päästä käyttämään yhteisiä aineistoja. Yksityisten toimijoiden (esim. energia- ja tietoliikenneyritykset) liittyminen yhteiseen paikkatietoinfrastruktuuriin ja niiltä sitä kautta saadut lisätulot ovat lisänneet resursseja. Aineistoista vastaavat viranomaiset voivat edelleen luovuttaa omia aineistojaan myös suoraan.

Norjan ympäristöministeriön asettama työryhmä luovutti ministeriölle huhtikuussa 2008 laatimansa raportin INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanosta (Bedre tilgang til geodata). Raporttiin sisältyy myös ehdotus uudeksi paikkatietolaiksi.

Marraskuussa 2008 Norjan ympäristöministeriö lähetti laajalle lausuntokierrokselle em. raportin pohjalta valmistellun ehdotuksen INSPIRE-direktiivin toimeenpanosta. Ympäristöministeriö esittää lausunnolla olevassa materiaalissa (Høringsnotat 7.11.2008: Om gjennomføring av Inspire-direktivet; Forslag til lov om en infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)), että kaikki kunnat, läänit (fylkeskommuner) ja valtion toimielimet, jotka tuottavat tai käyttävät paikkatietoa ovat velvollisia osallistumaan sopimusperusteiseen Norge digitalt -yhteistyöhön. Lisäksi ehdotetaan, että direktiivistä poiketen velvoite koskisi myös tietyin rajauksin tutkimuslaitoksia, energiaosuuskuntia ja Telenor-yhtiötä. Samoin soveltamisala ehdotetaan laajennettavaksi myös kaikkiin niihin aineistoihin, jotka jo ovat yhteistyön piirissä. Lähtökohtana Norge digitalt -yhteistyössä on, että kaikki osapuolet asettavat paikkatietonsa toistensa ja yleisön saataville ylläpitämällä paikkatietopalveluita tai sopimalla palveluiden tarjoamisesta toisten osapuolten kanssa. Pienet kunnat voisivat esimerkiksi käyttää kuntien yhteistyörakenteita tai maanmittauslaitoksen palveluita. Ympäristöministeriö ehdottaa lisäksi, että

maanmittauslaitos jatkaa yhteistyön koordinoimista ja seuraa paikkatietoinfrastruktuurin toimeenpanoa ja käyttöä. Maanmittauslaitos voisi nimettynä kansallisena paikkatietoviranomaisena tehdä sopimuksia paikkatietoaineistojen jakelu- ja palvelujärjestelmään liittymisestä kaikkien niiden kanssa, joiden tiedot ja palvelut parantavat paikkatietoinfrastruktuuria.

Ympäristöministeriö esittää, että toimeenpano toteutettaisiin uuden paikkatietoinfrastruktuuria koskevan lain avulla. Lakiehdotus sisältää keskeiset määritelmät ja soveltamisalan selkeän kuvauksen. Erillisen lain avulla pyritään korostamaan paikkatietoinfrastruktuurin merkitystä yhteiskunnassa. Lakiehdotuksella ei olisi muita olennaisia hallinnollisia vaikutuksia kuin ne, jotka liittyvät Norge digitalt -yhteistyön laajentamiseen ja vakiinnuttamiseen. Eri osapuolet vastaisivat omista kehittämis- ja ylläpitokustannuksistaan, eikä merkittävää lisärahoitustarvetta katsota tässä yhteydessä syntyvän. Keskitettyjen palveluiden kehittämiseen arvioidaan tarvittavan yhteensä 9 miljoonaa kruunua ja koordinaation ylläpitoon 6 miljoonaa kruunua vuosittain. Hyötyjä ei ole erikseen arvioitu, mutta niiden katsotaan jäävän muita alhaisemmalle tasolle jo pitkälle kehittyneen paikkatietoyhteistyön takia.

Lainsäädäntöehdotus oli lausuntokierroksella 15.2.2009 saakka.

Tanska

Tanskassa INSPIRE-direktiivi on pantu täytäntöön paikkatietoinfrastruktuuria koskevalla lailla (1331/2008). 15.5.2009 voimaantuleva laki sisältää pitkälti direktiiviä mukailleen soveltamisalan kuvauksen, keskeiset määritelmät, metatietoa, aineistoja ja aineistopalveluita koskevat vaatimukset ja velvoitteet, verkkopalveluita koskevat vaatimukset, Tanskan paikkatietoportaalien määrittelyn, maksullisuutta koskevat periaatteet, viranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskevat periaatteet, koordinaatioelimen ja sen tehtävien määrittelyn sekä toimeenpanon seurannan järjestämistä koskevat periaatteet. Lisäksi Tanskan maanmittauslaitosta (Kort- og Matrikelstyrelsen) koskevaan lakiin tehtiin lisä-

ys, jossa laitoksen tehtäviin lisättiin paikkatietoinfrastruktuurista huolehtiminen.

Laissa ympäristöministeriölle annetaan laajat valtuudet toimeenpanon toteuttamisessa mm. soveltamisalaan kuuluvien aineistojen määrittelyssä, verkkopalveluiden toimeenpanossa ja koordinaation järjestämisessä.

Koordinaatiotehtävistä ja paikkatietoportaalista arvioidaan aiheutuvan kustannuksia vuosina 2009-2014 noin 31 miljoonaa kruunua ja vuosina 2015-2019 noin 16.5 miljoonaa kruunua.

2.3 Nykytilan arviointi

INSPIRE-direktiivi edellyttää kansallisen lainsäädännön mukauttamista 15.5.2009 mennessä. Suomessa ei tällä hetkellä ole yleistä eri viranomaisten halussa olevia paikkatietoja koskevaa lainsäädäntöä eivätkä yleisemmät tietohallintoa koskevat säännökset kata direktiivin edellyttämiä osa-alueita. Direktiivin toimeenpano edellyttää siten uutta kansallista lainsäädäntöä. Nykyisessä lainsäädännössä ei säädetä direktiivin edellyttämällä tavalla paikkatietoaineistojen asettamisesta yleisesti saataville eikä aineistoja koskevista metatiedoista tai hakupalveluista.

Direktiivin kanssa monilta osin yhteneviä tavoitteita ja toimenpiteitä on pyritty toteuttamaan kansallisen paikkatietostrategian toimeenpanon yhteydessä. Vapaaehtoisella yhteistyöllä ilman lainsäädännön tukea ei ole kuitenkaan saavutettu toivottuja tuloksia paikkatietoinfrastruktuurin kehittämisessä ja käyttöönnotossa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

INSPIRE-direktiivin ja kansallisen paikkatietostrategian toimeenpanossa yleisenä päämääränä on saavuttaa toimiva kansallinen paikkatietoinfrastruktuuri, jossa yhteiskunnan paikkatietoja tuottavat ja käyttävät prosessit ovat yhteensopivia, tehokkaita, luotettavia ja käyttäjien tarpeita vastaavia, ja jossa julkisen hallinnon paikkatietoaineistoihin ja -palveluihin jo uhratut merkittävät investoin-

nit ja asiantuntemus ovat mahdollisimman tehokkaassa käytössä tietoturva- ja julkisuusperiaatteet huomioon ottaen. Samalla välteään tarpeeton päällekkäisten tietovarantojen ylläpito ja päällekkäiset palvelurakenteet.

Kansallista tavoitetilaa, joka ilmenee muun muassa kansallisessa paikkatietostrategiassa, ei kaikilta osin saavuteta INSPIRE-direktiivin vaatimusten täytäntöönpanolla. Tämän vuoksi eräitä toimenpiteitä olisi perusteltua toteuttaa direktiivin vaatimuksia laajempina tai nopeutetulla aikataululla. Soveltamisala voitaisiin esimerkiksi laajentaa kattamaan kokonaisuudessaan tiettyjä kansallisesti keskeisiä paikkatietoaineistoja.

Direktiivin täytäntöönpanoa valmistellut INSPIRE-työryhmä ehdotti, että tällainen kansallista paikkatietostrategiaa toteuttava direktiivin vähimmäisvaatimusta laajempi lähestymistapa otettaisiin täytäntöönpanon lähtökohdaksi. Lähestymistapaa kannatettiin myös valtaosassa työryhmän mietinnöstä annetuista lausunnoissa ja hallituksen esitysluonnos laadittiin maa- ja metsätalousministeriössä työryhmän ehdotuksen pohjalta. Luonnoksesta saaduissa keskeisten lausunnonantajien lausunnoissa direktiivin vähimmäisvaatimuksia pidemmälle menevää täytäntöönpanoa kuitenkin vastustettiin. Koska kansallista paikkatietostrategiaa toteuttavalle direktiiviä laajempien lisätoimenpiteiden toteuttamiselle ei katsottu olevan edellytyksiä, tämä esitys perustuu direktiivin minimitäytäntöönpanoon ja ehdotetussa laissa säädettäisiin ainoastaan direktiivin edellyttämistä toimenpiteistä.

Esityksen mukainen INSPIRE-direktiivin täytäntöönpano on osa yleisempää julkisen hallinnon tietohallinnon ja tietoyhteiskunnan kehittämistä ja näiden toisiinsa liittyvien kehittämisprosessien tulee tukea ja täydentää saumattomasti toisiaan. Systemaattisella ja laaja-alaisella tietoaineistojen, -palveluiden ja -prosessien kehittämisellä luodaan edellytykset merkittävälle tuottavuuden kehittymiselle eri toimialoilla. Työnjako direktiivin edellyttämien palveluiden kehittämisessä ja ylläpidossa tulee ratkaista sekä asiantuntemuksen että resurssien käytön kannalta keskeisillä tavalla.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Suomessa ei tällä hetkellä ole yleistä eri viranomaisten halussa olevia paikkatietoja koskevaa lainsäädäntöä, jota INSPIRE-direktiivin asianmukainen täytäntöönpano edellyttää. INSPIRE-direktiivi sisältää sekä kaikkiin paikkatietoaineistojen hallussaan pitäviin sektoriviranomaisiin kohdistuvia hajautettuja velvoitteita että kansallisesti yhdelle taholle kohdistettavia keskitettyjä velvoitteita. Periaatteessa on ajateltavissa, että direktiivi pantaisiin täytäntöön joko yleisellä lailla taikka säätämällä sektoriviranomaisten velvoitteista erikseen kutakin viranomaista koskevassa laissa tai tietovarantoja koskeviin yleislakeihin. Tällöin yhteisiä kansallisia palveluja koskevat säännökset sijoitettaisiin esimerkiksi niistä päävastuussa olevaa viranomaista koskevaan lainsäädäntöön. Koska direktiivin soveltamisala on laaja ja kohdistuu usealle eri hallinnonalalle ja Suomessakin usean kymmenen eri viranomaisen toimialalle, vaikuttaa alustavasti tarkoituksenmukaisemmalta säätää direktiivin velvoitteista yhdessä yleisessä puitelaisissa. Tällöin ei olisi tarpeen toistaa samoja säännöksiä useissa eri laeissa. Lisäksi yleislain avulla olisi helpompi kuvata kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin laajuutta ja organisoimista; jos säännökset hajautuisivat useisiin eri lakeihin, olisi sääntelyn hahmottaminen kansalaisen näkökulmasta varsin vaikeaa.

Direktiivin yksittäisille tahoille kohdistettavissa olevat verkkopalveluita, tietojen saatavuuden kehittämistä ja koordinaation järjestämistä koskevat velvoitteet voidaan panna täytäntöön keskitetyillä tai osin hajautetuilla toimintamalleilla. Keskitetyissä toimintamalleissa sama organisaatio vastaa käytännössä kaikista direktiivin edellyttämistä yleisistä tehtävistä ja hajautetuissa malleissa vastuu jakautuu usean organisaation kesken. Keskitetty toimintamalli edellyttäisi uusista varsin laajoista viranomaistehtävistä ja tiedon hallintaan liittyvien vastuiden säätämistä, mikä on ongelmallista muun muassa tietojen luovuttamiseen liittyvien vastuiden kannalta.

INSPIRE-komiteassa hyväksytyt verkkopalveluita koskevat toimeenpanosäännöt tukevat hajautetun toimintamallin toteuttamista metatiedon tuottamisessa sekä paikkatietoai-

neistojen hallinnassa ja saatavuuden kehittämisessä.

Osa velvoitteiden toimeenpanosta, kuten sähköisen kaupankäynnin palvelut, kuuluu luonteensa perusteella yleisemmän julkisen hallinnon tietohallinnon kehittämisen piiriin.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Edellä kuvatuista syistä esitys perustuu laajasti hajautettuun malliin, jossa INSPIRE-direktiivin tarkoittama paikkatietoa hallinnoiva viranomaisena pitkälti itse vastaa direktiivin edellyttämistä toimenpiteistä. Keskitetysti toteutettaisiin ainoastaan sellaiset toimenpiteet, joita ei voida hajautetusti toteuttaa direktiivin vaatimukset täyttävällä tavalla.

Ehdotetun paikkatietoinfrastruktuuria koskevan lain soveltamisalaan kuuluisivat vain INSPIRE-direktiivin mukaiset paikkatietoaineistot. Laissa määriteltäisiin yleisesti soveltamisalaan kuuluvat tietoryhmät, mutta tarkemmin lain tarkoittamat paikkatietoaineistot yksilöitäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lain soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoaineistoja hallinnoiville viranomaisille säädettäisiin velvoite aineistoja kuvaavien tietojen (metatietojen) tuottamiseen ja aineistojen saattamiseen tietoverkkoon katselua ja siirtämistä varten. Tietoverkkoon saatettaisiin aineistosta yhteiskäyttöön soveltuva versio, jonka laadinnassa on otettava huomioon muun muassa henkilötietolain ja julkisuuslain vaatimukset. Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen olisi annettava yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto myös muiden viranomaisten käyttöön silloin, kun tämä on tarpeen viranomaisen tehtävien suorittamiseksi.

Paikkatietoinfrastruktuurin toimivuutta ja yhtenäisyyttä varmistavat tukipalvelut toteutettaisiin keskitetysti ja niistä vastaisi maanmittauslaitos. Tukipalveluita voisivat halutessaan käyttää myös muut tahot kuin lain soveltamisalaan kuuluvia aineistoja hallinnoivat viranomaiset. Maanmittauslaitos vastaisi myös direktiivin edellyttämän hakupalvelun käyttöön ottamisesta. Hakupalveluun liitettäisiin viranomaisten tuottamat metatiedot.

Ehdotetun lain toimeenpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluisivat maa- ja metsätalousministeriölle, jonka toimialaan paikkatieto-

jen yhteiskäyttö valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 19 §:n mukaan kuuluu. Maa- ja metsätalousministeriö toimisi myös INSPIRE-direktiiviä koskevasta yhteydenpidosta komission kanssa vastaavana yhteydestahona, jonka nimeämistä direktiivin 19 artiklan 2 kohta edellyttää. Yhteistyötahoa tukevana direktiivin edellyttämänä koordinaatioelimenä olisi maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä toimiva paikkatietoasioita käsittelevä neuvottelukunta.

INSPIRE-direktiivin mukaisena laaja-alaisena yhteistyöelimenä toimisi perustettava verkosto, jonka toiminnasta huolehtisivat maa- ja metsätalousministeriö ja maanmittauslaitos yhteistyössä. Verkostoa hyödynnettäisiin erityisesti EU:n komission johdolla tapahtuvan täytäntöönpanosääntöjen valmistelun kansallisessa koordinoinnissa. Verkostoa ei kuitenkaan erikseen mainittaisi ehdotetussa laissa, vaan sen toiminta perustuisi avoimeen ja vapaaehtoiseen yhteistyöhön.

Lisäksi direktiivin täytäntöönpanoon ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämiseen kuuluisi myös viranomaisten välisen tietopolitiikan kehittämistä osana julkisen tietohallinnon yleistä konserniohjausta. Vastuu tästä tietopolitiikan kehittämisestä olisi ministeriöiden tehtäväjaon mukaisesti valtiovarainministeriöllä.

Uusi koko paikkatietoinfrastruktuuria koskeva laki katsotaan perustelluksi, koska direktiivin velvoitteet voidaan siten kohdistaa tehokkaasti ja selkeästi kaikille soveltamisalaan kuuluvia aineistoja hallinnoiville ja yhteisistä palveluista huolehtimaan määrättäville tahoille. Tähän tarkoitukseen soveltuva yhtenäistä lainsäädäntöä ei Suomessa toistaiseksi ole olemassa. Ehdotetussa laissa on otettu huomioon henkilötietojen suojaa koskevat säännökset, sillä lain soveltamisalaan kuuluvat tietoaineistot voivat sisältää henkilötiedoksi katsottavia tietoja.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yleistä

Esityksen vaikutuksia on arvioitu INSPIRE-työryhmän työskentelyn yhteydessä, hallituksen esityksen laatimisen yhteydessä ja

toimeenpanosääntöehdotusten käsittelyn yhteydessä. Aineiston vaikutusten arvioinnissa on käytetty saatavilla olevaa kirjallista ja muuta aineistoa sekä asiantuntijoita. Maa- ja metsätalousministeriö teetti lisäksi Teknillisessä korkeakoulussa erillisen tutkimuksen, jossa arvioitiin INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanosta aiheutuvia hyötyjä.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Hajautetun toimeenpanomallin vuoksi ehdotuksen taloudelliset vaikutukset riippuvat siitä, kuinka esityksen edellyttämät toimet ja palvelut pystytään eri organisaatioissa yhdistämään muihin tietojenkäsittelyprosesseihin ja kuinka tehokkaasti eri organisaatiot kykenevät tekemään yhteistyötä.

Ehdotuksen mukaisen kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin käynnistysvaiheen 2010 - 2012 lisärahoitustarve on työryhmän arvioiden perusteella noin 4,5 miljoonaa euroa, josta valtion ja aluehallinnon organisaatioihin kohdistuu noin 3,6 miljoonaa euroa ja kuntiin noin 0,9 miljoonaa euroa. Tähän lisärahoitustarpeeseen sisältyy direktiivin minimitoimeenpanoa laajemmin kansallisen paikkatietoportaalien kehittämisen kustannuksia noin 0,8 miljoonaa euroa. Käynnistysvaiheen laskennalliset kokonaiskustannukset ovat tätä yli kaksi kertaa korkeammat, mutta merkittävä osa direktiivin edellyttämistä toimista voidaan toteuttaa aineistoja hallinnoivissa organisaatioissa olemassa olevilla resursseilla ja osana jo käynnissä olevia muita tietoteknisiä kehittämishankkeita.

Direktiivin mukaisen paikkatietoinfrastruktuurin ylläpidon vuotuinen lisärahoitustarve on työryhmän arvion mukaan noin 1,2 - 1,3 miljoonaa euroa vaihteittain vuodesta 2010 alkaen ja se kohdistuu pääsääntöisesti valtion ja aluehallinnon organisaatioihin. Myös vuotuisen ylläpidon laskennalliset kokonaiskustannukset ovat näitä lisärahoitustarpeita 2 - 3 kertaa korkeammat, mutta valtaosa näistä toimista voidaan sisällyttää organisaatioiden muuhun tietotekniseen ylläpitotoimintaan.

Direktiivin liitteen III aineistojen tuomista mukaan järjestelmän piiriin aiheutuu myöhemmin (2013 - 2019) lisäksi noin 1,7 miljoonan euron lisärahoitusta edellyttävät kustannukset, josta valtion ja aluehallinnon or-

ganisaatioihin kohdistuu noin 1,1 miljoonaa euroa ja kuntiin noin 0,6 miljoonaa euroa. Myös tämän vaiheen laskennalliset kokonaiskustannukset ovat yli kaksinkertaiset arvioituun lisärahoitustarpeeseen verrattuna.

Lausunnoissa työryhmän arvioita kuntien kustannuksista pidettiin varovaisina. Kunnissa syntyvien kustannusten arviointi on ongelmallista, koska ei ole tarkasti tiedossa kuinka paljon kunnilla on soveltamisalaan kuuluvia sähköisessä muodossa olevia aineistoja ja millaisilla palvelurakenteilla kaikkien kuntien aineistot on tarkoituksenmukaista liittää tietoverkkoon saataville. Kustannukset muodostuvat huomattavan suuriksi, mikäli lasketaan, että kaikki kunnat rakentavat itsenäisesti keskeytymättömästi toimivia tietopalveluita vain tämän ehdotuksen mukaisten palveluiden toimeenpanoa varten.

Esitys perustuu työryhmän ehdotusta hajautempaan toimintamalliin tietopalveluiden toteuttamisen osalta. Lisäksi tietopalveluita koskevat vaatimukset ovat täsmentyneet toimeenpanosääntöjen vahvistumisen myötä. Käytännössä tämä johtaa siihen, että paikkatietoaineistoja hallinnoivien viranomaisten on varauduttava työryhmän arvioita laajemmin lähes keskeytyksettä saatavilla olevien tietopalvelujen ylläpitoon. Tästä aiheutuu lisäkustannuksia, joiden suuruus riippuu palveluiden toteuttamisen toimintamallista. Jos kaikki viranomaiset, kunnat mukaan lukien, ylläpitävät omia erillisiä palveluita, ovat laskennalliset palveluiden ylläpitokustannukset arviolta vuosittain noin 4 miljoonaa euroa (noin 10 000 euroa/organisaatio). Merkittävä osa näistä palveluista voidaan kuitenkin toteuttaa viranomaisten muun tietopalvelun yhteydessä, mistä syystä vain osa kustannuksista aiheutuu tämän ehdotuksen mukaisista paikkatietopalveluista.

Keskimäärin laskennalliset käyttöönoton kokonaiskustannukset ovat paikkatietoa hallinnoivalle organisaatiolle käynnistysvaiheessa vuosina 2010 - 2012 noin 35 000 - 40 000 euroa/organisaatio. Arvioidut käynnistysvaiheen lisärahoitustarpeet olisivat kuitenkin keskimäärin noin 10 000 - 20 000 euroa/organisaatio.

Vuosina 2013 - 2019 vastaavat käyttöönoton laskennalliset kokonaiskustannukset ovat paikkatietoa hallinnoiville organisaatio-

tioille keskimäärin noin 10 000 euroa/organisaatio. Arvioidut lisärahoitustarpeet ovat tässä vaiheessa keskimäärin noin 5 000 euroa/organisaatio. Lisärahoitustarpeet kohdistuvat osin eri organisaatioihin kuin 2010 - 2012.

Aineistojen ja palveluiden ylläpidon laskennalliset vuotuiset kokonaiskustannukset ovat keskimäärin noin 10 000 euroa/organisaatio. Lisäksi keskeytymättömien tietopalveluiden ylläpidosta aiheutuu arviolta noin 10 000 euron kustannus palvelua kohden. Myös nämä toimet voidaan useimmissa tapauksissa toteuttaa muiden toimien tai palveluiden yhteydessä, mistä syystä varsinainen lisärahoitustarve on alhaisempi.

Työryhmä arvioi, että sen ehdotuksen mukaisen paikkatietoinfrastruktuurin toimeenpanosta aiheutuvat hyödyt syntyvät säästyvinä työkustannuksina ja välillisesti laajemmin käytettävissä olevien tietovarantojen kautta. Karkeasti arvioituna hyödyt aineistoja käytävissä valtion ja kuntien organisaatioissa olisivat Suomessa noin 8 - 9 miljoonaa euroa vuodessa, kun tietoinfrastruktuuri toimii ja organisaatiot ovat ottaneet käyttöön uusia paikkatietojen käyttöä tehostavia toimintamalleja. Merkittävimmät hyödyt saavutetaan ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonaloilla sekä kunnissa. Täysimittaiset hyödyt ovat saavutettavissa aikaisintaan noin viiden vuoden toimeenpanon käynnistymisestä.

Kansalaiset hyötyvät työryhmän arvion mukaan INSPIRE-direktiivin toimeenpanosta lähinnä välillisesti (mm. parempi pääsy tietoihin, hallinnon läpinäkyvyys ja ennakointi, vaikutusmahdollisuudet ja osallistuminen), mistä syystä hyötyjä ei voida tarkasti arvioida. Toimeenpanoa valmistellut työryhmä arvioi, että kansalaisten ja yritysten saama hyöty julkisista paikkatietopalveluista on jopa kymmeniä miljoonia euroja vuodessa. Näiden kokonaisuutena merkittävien hyötyjen toteutuminen kuitenkin edellyttää, että syntyy uusia palveluita, joiden avulla hyöty realisoituu.

Teknillisen korkeakoulun Maanmittaustieteiden laitoksella tehtiin vuonna 2008 tutkimus, jossa tarkennettiin arvioita INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanon mahdollistamista

hyödyistä Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten INSPIRE-direktiivin edellyttämä kansallinen lainsäädäntö vaikuttaa viranomaisten tuottamien paikkatietoaineistojen nykyiseen käyttötilanteeseen: mitä hyötyjä viranomaiset ja kansalaiset saavat tehokkaasta paikkatietojen käytöstä ja kattavasta kansallisesta paikkatietoinfrastruktuurista. Erityisesti oli tarkoitus selvittää, lisääntykö käyttö sellaisilla toimialueilla, joissa paikkatietoaineistojen hyödyntäminen on aiemmin ollut vähäistä. Tutkimus toteutettiin kirjallisuustutkimuksena, haastattelemalla eri toimialojen asiantuntijoita ja internetkyselyllä. Tutkimuksen mukaan paikkatietoinfrastruktuurin uskotaan mahdollistavan lyhyellä aikavälillä noin 4 %:n tehokkuushyödyt useimmissa tehtävissä ja pidemmällä aikavälillä noin 5 %:n hyödyt. Noin 76 % vastaajista arvioi kokonaisuutena, että hyvin toteutetulla paikkatietoinfrastruktuurilla pystytään heidän organisaatioissaan saavuttamaan kustannussäästöjä tai resurssien uudelleenkohdentamista. Kokonaismateriaaliin nojaten tutkimuksessa määritettiin minimi- ja maksimiarvio sekä tutkimusryhmän arvio potentiaalista. Tutkimusryhmä arvioi, että organisaatioiden sisäiset hyödyt ovat vuosittain noin 9 miljoonaa euroa. Minimiarvio hyödyistä on noin 3 miljoonaa euroa ja maksimiarvio noin 15 miljoonaa euroa vuodessa. Sisäisten hyötyjen lisäksi paikkatietoinfrastruktuurista todettiin syntyvän merkittäviä ulkoisia (yli 2.5 miljoonaa euroa/vuosi) ja laadullisia hyötyjä sekä hyötyjä kansalaisille.

Esityksen mukaisen mallin kymmenen vuoden toimintajaksolle lasketut lisärahoitusta vaativat kustannukset ovat yhteensä noin 18 miljoonaa euroa. Laskennalliset kokonaiskustannukset, jossa ovat mukana keskeytettömän tietopalvelun kustannukset, ovat vastaavasti noin 94 miljoonaa euroa. Kuntien osuus laskennallisista kustannuksista on yli 75 % johtuen kuntien suuresta lukumäärästä. Vastaavalle kaudella arvioidut hyödyt ovat sekä työryhmän että Teknillisen korkeakoulun tutkimusryhmän arvioiden mukaisesti noin 90 miljoonaa euroa.

Saavutettava kustannus-hyötysuhde riippuu siitä kuinka esityksen edellyttämät toimet ja palvelut pystytään yhdistämään muihin tietojenkäsittelyprosesseihin ja kuinka tehokkaas-

ti eri organisaatiot kykenevät tekemään yhteistyötä palveluiden toteuttamisessa. Parhaimmillaan on saavutettavissa noin 1:5 kustannus-hyöty-suhde ja pahimmillaan kustannukset voivat ylittää saavutettavat hyödyt.

INSPIRE-direktiivin täytäntöönpano tukee osaltaan myös PSI-direktiivin tavoitteiden toteutumista. INSPIRE-direktiivin edellyttämät yleiset haku- ja katselupalvelut takaavat yksityisten kansalaisten lisäksi myös yrityksille mahdollisuuden etsiä viranomaisten hallussa olevia tietoja nykyistä helpommin. Kansalaisten tiedonsaantioikeuksien toteuttamiseksi tuotettavat palvelut eivät kuitenkaan sellaisinaan takaa PSI-direktiivissä tarkoitettuja yritysten mahdollisuuksia tietojen uudelleenkäyttöön. Uudelleenkäytön kannalta keskeisessä asemassa ovat aineistojen käyttöehtoja ja maksuja koskevat käytännöt.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotuksen ja sen taustalla olevan direktiivin perustavoitteena on tehostaa viranomaisten toimintaa yhtenäistämällä tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja ottamalla käyttöön uusia tehokkuutta lisääviä verkkopalveluita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viranomaiset voivat vaihteittain kytkeä toiminnallisia ja tietoteknisiä prosessejaan yhteen ja poistaa tarpeetonta päällekkäistä toimintaa ja tiedonhallintaa. Ehdotus tukee laajasti koko julkisen hallinnon tietohallinnon kehittymistä.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat pääasiassa viranomaisiin, koska taustalla olevan direktiivin soveltamisala on rajattu viranomaisiin ja viranomaistehtäviä tekeviin organisaatioihin.

Useiden kymmenien valtion ja aluehallinnon viranomaisten sekä käytännössä kaikkien kuntien tulee kehittää tietohallintoaan. Lisäksi ehdotuksen mukaan maanmittauslaitoksen tehtäviksi määrätään huolehtia tiettyjen yhteiseen käyttöön tarkoitettujen verkkopalveluiden toteuttamisesta ja toimeenpanon edellyttämä tuesta. Osittain nämä tehtävät sisältyvät jo nyt maanmittauslaitoksen tehtäviin. Toimeenpanon käynnistyessä on selvitettävä käytännön tason yhteistyömahdollisuudet maanmittauslaitoksen ja yleisempien tieto-

teknisiä palveluita tarjoavien toimijoiden, kuten Valtion IT-palvelukeskuksen, kesken.

4.4 Ympäristövaikutukset

Ehdotettavan lain mukainen paikkatietoinfrastruktuuri parantaa viranomaisten hallussa olevien paikkatietoaineistojen saatavuutta ympäristöön liittyvässä suunnittelussa ja päätöksenteossa. Parempi saatavuus lisää aineistojen käyttöä ja parantaa tätä kautta myös ympäristöön liittyvien päätösten laatua ja yleisesti ympäristöasioiden huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Ehdotuksen ja sen taustalla olevan direktiivin keskeinen tavoite on tehostaa ympäristöasioiden hoitoa sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Paikkatietojen saatavuus tietoverkossa parantaa kansalaisten mahdollisuuksia päästä viranomaisten hallussa oleviin tietoihin. Tästä näkökulmasta paikkatietoinfrastruktuurilla on kytkentä erityisesti perustuslain 12 ja 20 §:ssä säädettyihin perusoikeuksiin eli kansalaisten oikeuteen saada tietoja julkisista asiakirjoista ja viranomaisten velvollisuuteen turvata kaikille mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Pääosa paikkatietojen, paikkatietopalveluiden ja siten myös INSPIRE-direktiivin tuottamista hyödyistä ovat kansalaisille välillisiä (esim. parempi pääsy tietoihin, hallinnon läpinäkyvyys ja ennakointi, vaikutusmahdollisuudet ja osallistuminen), mistä syystä niiden arviointi ja mittaaminen on vaikeaa. Näiden hyötyjen toteutuminen edellyttää, että syntyy palveluita, joiden kautta hyöty realisoituu.

Palvelut syntyvät osana laajempaa kansallista paikkatietoinfrastruktuuria ja tietoyhteiskunnan palvelukokonaisuutta. Esimerkiksi kansalaisille tarkoitettu yleinen viranomaisten paikkatietojen katselupalvelu (karttapalvelu) on looginen osa kansallista portaalikonaisuutta. Nykyisin maanmittauslaitoksen ylläpitämässä Kansalaisten Karttapalvelussa on päivittäin keskimäärin noin 5000 käyttäjää ja 100 000 karttihakua (n. 40 milj. hakua vuodessa), mistä voidaan

arvioida, että tämän tyyppisistä palveluista saatava hyöty kansalaisten arjessa on merkittävä, jopa kymmeniä miljoonia euroja vuodessa. INSPIRE-direktiivin tavoitteena on laajentaa merkittävästi kansalaisille suunnattavien palveluiden tietosisältöä, mistä syystä hyötyjen voidaan arvioida merkittävästi lisääntyvän. Kun osa kansalaisten tietotarpeista voidaan tyydyttää luotettavien tietopalveluiden avulla, vapautuu viranomaisorganisaatioissa vastaavasti resursseja muihin tehtäviin.

Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin tavoitteena on palvella kaikkia käyttäjäryhmiä. Pääsääntöisesti samat menettelytavat koskevat niin viranomaisia kuin myös elinkeinoelämää. Yritykset hyötyvät yhteensopivammista aineistoista ja uusista palveluista samojen mekanismien kautta kuin viranomaisetkin. Direktiivi edellyttää, että infrastruktuurin yleiset palvelut on pyynnöstä annettava myös sellaisten kolmansien osapuolten käyttöön, joiden paikkatietoaineistot ja paikkatietopalvelut vastaavat täytäntöönpanosääntöjen vaatimuksia metatiedosta, verkkopalveluista ja yhteentoimivuudesta. Tämä avaa käytännössä uuden markkinointija jakelukanavan yritysten ja yhteisöjen tuotamille aineistoille.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto

Asiaa on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön 25.1.2007 asettamassa INSPIRE-työryhmässä. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriön esityksestä Geologian tutkimuskeskus, maanmittauslaitos ja Suomen Kuntaliitto. Lisäksi työryhmällä oli pysyvä asiantuntija Geodeettisesta laitoksesta. Työryhmä luovutti yksimielisen loppuraporttinsa maa- ja metsätalousministerille 14.2.2008 (MMM, työryhmämuistio 2008:2). Raporttiin sisältyi luonnos paikkatietoinfrastruktuuria koskevaksi laiksi.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

INSPIRE-työryhmän loppuraportista pyydettiin lausunto yhteensä 92 taholta. Lausuntoja saatiin yhteensä 59 taholta; kuudelta ministeriöltä, 19 valtion keskusvirastolta, seitsemältä maakuntien liitolta, 13 kunnalta, neljältä yliopistolta ja yhteensä kymmeneltä yhdistykseltä, etujärjestöltä tai yritykseltä.

Lausunnoissa työryhmän laatimaa raporttia pidettiin yleisesti kattavana ja esityksiä hyvin perusteluina.

Useissa lausunnoissa korostettiin, että paikkatietotekniikan hyödyntämisen vakiintuessa ja laajentuessa direktiivin onnistunut toimeenpano on tärkeää sekä yksittäisten organisaatioiden toiminnan että koko tietoyhteiskunnan kehittämisen näkökulmista. Myös raportissa esitettyä lainsäädäntöratkaisua pidettiin yleisesti parhaana toteuttamistapana.

Toimeenpanon kytkeytyminen yleisempään julkisen hallinnon tietohallinnon kehittämiseen nähtiin selkeänä. Kuntien ja aluehallinnon roolia käytännön toimeenpanossa korostettiin. Yritysten rooli yhtenä mahdollisena palvelujen tuottaja tuotiin esille.

Valtaosa lausunnon antajista tuki esitettyjen direktiiviä laajempien lisätoimenpiteiden toteuttamista.

Lähes kaikki lausunnon antajat tukivat esitettyä keskitettyyn malliin perustuvaa tuki- ja verkkopalveluiden vastuuorganisaatoratkaisua. Noin puolet lausunnon antajista tuki avoimesti maanmittauslaitoksen asettamista tuki- ja verkkopalveluiden toimeenpanon vastuuorganisaatioksi. Maanmittauslaitoksen rooli nähtiin perustelluksi kustannustehokkuuden, hallinnollisen selkeyden ja valmiin asiantuntemuksen takia. Muutamissa lausunnoissa suhtauduttiin kriittisesti maanmittauslaitoksen asettamiseen ja korostettiin, että vastuuorganisaation tulisi olla riippumaton kaikista paikkatietoalan toimijaryhmistä.

Julkisen hallinnon tietohallinnon konserniohjaukseen suunnattiin laajasti odotuksia erityisesti direktiivinkin edellyttämien peruspalveluiden, kuten sähköisen asioinnin, toteuttamisessa ja yleisessä kehittämisen tukemisessa. Konserniohjausta tukeva riippumaton tekninen paikkatietoasioiden asiantuntija-

ryhmä nähtiin myös tärkeänä osana konsernitason kokonaisuutta.

Paikkatietoasioita käsittelevä neuvottelukunta nähtiin edelleen tarpeelliseksi yhteistyöelimeksi ja esitetty yhtenäiseen hallintolinjaan perustuva toimintamalli todettiin laajasti perustelluksi. Kansallinen paikkatietoportaali nähtiin laajasti tarpeelliseksi toimeenpanoa täydentäväksi kansalliseksi palveluksi.

Useissa lausunnoissa korostettiin tarvetta uudistaa viranomaisaineistojen jakelu-, käyttö- ja maksupolitiikka nopealla aikataululla. Irtiottokuluihin perustuvaa viranomaiskäyttöä koskevaa luovutuspolitiikkaa tuki avoimesti noin viidennes lausunnon antaneista organisaatioista.

Luonnos hallituksen esitykseksi valmistettiin maa- ja metsätalousministeriössä virkautyönä työryhmän loppuraportin ja siitä saatujen lausuntojen perusteella. Luonnoksesta pyydettiin lausunnot 26 täytäntöönpanon kannalta keskeiseltä taholta. Saaduissa 23 lausunnossa kannatettiin laajasti toteuttamismallia, jossa säädettäisiin yleinen paikkatietoinfrastruktuuria koskeva puitelaki. Maanmittauslaitosta pidettiin yleisesti oikeana tahona direktiivin edellyttämien palvelujen tuottamiseen.

Keskeisissä lausunnoissa kuitenkin edellytettiin, että lähtökohtana tulisi olla se, että lailla säädettäisiin vain kaikkein välttämättömistä kansallisista velvoitteista. Valtiovarainministeriö katsoi, että täytäntöönpano, kuten tukipalvelut ja kansallinen koordinaatio, tulee hoitaa nykyisten budjettikehysten puitteissa menoja uudelleen kohdentamalla. Myös henkilötietojen suojaan liittyviin kysymyksiin kiinnitettiin huomiota useissa lausunnoissa. Henkilötietoja katsottiin voivan sisältyä ainakin kiinteistötietoihin, osoitetietoihin ja ilmakuviin.

Lausuntojen perusteella kävi ilmeiseksi, ettei direktiivin vähimmäisvaatimuksia laajemmalle täytäntöönpanolle ole edellytyksiä muun muassa sen vuoksi, ettei luonnoksen mukaista keskitettyä toteuttamismallia ei ole mahdollista toteuttaa nykyisten budjettikehysten puitteista. Tämän vuoksi keskitetystä mallista luovuttiin ja uusi lakiluonnos kirjoitettiin hajautetun mallin pohjalta. Luonnoksessa otettiin huomioon myös muut lausun-

noissa esitetyt näkökohdat ja erityistä huomiota kiinnitettiin henkilötietojen suojaan. Direktiivin vähimmäisvaatimuksia laajemmat toimenpiteet, kuten kansallinen paikkatietoportaali ja peruspaikkatiedon käsite, poistettiin laista.

Uudesta luonnoksesta keskusteltiin keskeisten yhteistyötahojen kanssa. Erilliset neuvottelut järjestettiin tietosuojavaltuutetun ja valtiovarainministeriön kanssa. Lopullisessa lakiehdotuksessa on otettu huomioon nämä keskustelut ja neuvottelut.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Valtiovarainministeriö ohjaa tietohallinnon yleistä kehitystä sekä valtion- että kuntahallinnossa. Keskitetyllä ohjauksella tavoitellaan säästöjä tietohallintomenoissa ja samanaikaisesti tavoitellaan sitä, että tietohallinto paremmin palvelisi hallinnon ydintehtävien toteutusta. Palvelutuotannon tehokkuutta tuetaan erityisesti keskitettyjen IT-palvelujen avulla. Tietohallinnon ohjauksessa tukeudutaan yhtenäiseen arkkitehtuuriin. Yhteiset IT-palvelut, kuten tunnistuspalvelu, asiointitili ja palvelualusta, tuovat viranomaisille selviä taloudellisia säästöjä ja edesauttavat varsinaisen asiakaspalvelujen kehittämistä. Perustietovarantojen aiempaa parempi hyödyntäminen ja tietojen yhteiskäytön lisääminen mahdollistavat julkisten palvelujen hoitamisen entistä tuottavammalla tavalla.

Keskitetyn ohjauksen tueksi on Valtiokonttorin yhteyteen perustettu 1.1.2009 alkaen Valtion IT-palvelukeskus (VIP). Palvelukeskus on valtion sisäinen maksullista palvelutoimintaa harjoittava nettobudjetoitu palveluyksikkö, jonka tehtävänä on valtion yhteisten IT-palveluiden kehittäminen, hankkiminen ja järjestäminen. Syntyvän palvelukeskuksen asiakkaita tulevat olemaan valtion virastot ja laitokset. Lisäksi se tulee tuottamaan tiettyjä, mm. sähköiseen asiointiin liittyviä palveluita koko julkishallinnon käyttöön. Palvelukeskuksen palveluiden määrittelystä ja tilaajatoiminnoista vastaa pääasiassa valtiovarainministeriö.

Osa INSPIRE-direktiivin edellyttämistä sähköiseen asiointiin liittyvistä palveluista on

toteutumassa osana valtiovarainministeriön ohjauksessa toteutettavia yhteisiä IT-palveluita. Perustettava valtion IT-palvelukeskus tulee siten olemaan yksi keskeinen palveluntarjoaja toteutettaessa direktiivin mukaista palvelukokonaisuutta. On tarkoituksenmukaista, että INSPIRE-direktiiviin liittyvien tukipalveluiden vastuuorganisaatioksi nimettävän taho (maanmittauslaitos) ja IT-palvelukeskus selvittävät yhteistyön konkreettiset mahdollisuudet toimeenpanon käynnistyessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin yleisesti lain tarkoituksesta ja tavoitteista. Lain tarkoituksena olisi parantaa viranomaisten hallussa olevien paikkatietojen saatavuutta luomalla yhtenäinen paikkatietoinfrastruktuuri ja saattamalla sen palvelut laajasti käytettäväksi. Näin luotava INSPIRE-direktiivin mukainen paikkatietoinfrastruktuuri muodostaisi Suomen osalta perustan Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurille. Laissa tarkoitettu paikkatietoinfrastruktuuri parantaisi paikkatietojen saatavuutta ja käyttöä erityisesti viranomaisten toiminnassa ja tarjoaisi myös kansalaisille ja yrityksille paremmat edellytykset niiden etsimiselle ja käytölle. Laissa tarkoitettu paikkatietoinfrastruktuuri on osa yleisempää julkisen hallinnon tietoinfrastruktuuria ja edistää omalta osaltaan julkisuuslain 5 luvussa tarkoitettua hyvää tiedonhallintatapaa viranomaistoiminnassa ja sitä kautta myös perustuslaissa suojattujen kansalaisten tiedonsaantioikeuksien toteutumista.

Vaikka lain tarkoituksena on paikkatietojen saatavuuden ja käytön parantuminen, laissa otettaisiin huomioon myös henkilötietojen suojaa koskevat Euroopan yhteisön ja kansalliset säädökset.

2 §. Määritelmät. Lain kannalta merkittävät määritelmät koottaisiin lain alkuun samaan pykälään. Määritelmät vastaisivat pitkälti INSPIRE-direktiivin 3 artiklan mukaisia määritelmiä.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdissa määriteltäisiin paikkatieto vastaavasti kuin direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa määritellään. Paikkatiedolla tarkoitettaisiin siten laajasti sellaista Suomen aluetta koskevaa sähköisessä muodossa olevaa tietoa, joka sisältää yhtenä tiedon kohdetta (tietokohdetta) kuvaavana ominaisuutena sen maantieteellisen sijainnin. Tietokohde puolestaan määriteltäisiin 2 kohdassa abstraktiksi kuvaukseksi todellisesta asiasta tai ilmiöstä. Tietokohteita ovat esimerkiksi tieosuudet, järvet ja raken-

nukset. Paikkatiedon määritelmä ei kuitenkaan suoraan ratkaisisi sitä, kuuluuko paikkatietoaineisto lain soveltamisalaan, vaan tästä säädettäisiin 3 §:ssä ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa.

Paikkatietoinfrastruktuurin määritelmä pykälän 1 momentin 3 kohdassa kattaisi direktiivin 3 artiklan 1 kohdan tavoin paikkatietoaineistoja ja -palveluita kuvaavat tiedot eli metatiedot, paikkatietoaineistot ja niihin liittyvät palvelut, verkkopalvelut ja -teknologiat, tietojen luovuttamista, saatavuutta ja käyttöä koskevat toimenpiteet sekä koordinointi- ja seurantamekanismit.

Paikkatietoaineiston määritelmä momentin 4 kohdassa vastaisi direktiivin 3 artiklan 3 kohdan mukaista määritelmää. Aineiston määritelmä kattaisi siten kaikki sähköisessä muodossa olevat tunnistettavat paikkatietojen kokonaisuudet siitä riippumatta, miten aineistoa hallinnoiva viranomainen tietoa hallitsee tai on kyseisen tietojen kokonaisuuden nimennyt. Esimerkiksi ruokamyrkytysrekisteri ei ole perinteisesti pidetty paikkatietoaineistona, mutta jos se on sähköisessä muodossa ja sisältää tiedon ruokamyrkytysten esiintymispaikkakunnista, voidaan sitä pitää lain tarkoittamana paikkatietoaineistona.

Direktiivin 3 artiklan 9 kohdassa viranomaisen määritelmä jakautuu kolmeen eri ryhmään, joista a ja b alakohdat vastaavat lähinnä julkisuuslain 4 §:n 1 momentin perinteistä viranomaismääritelmää ja c alakohta 4 §:n 2 momentin laajennettua viranomaiskäsitettä. Viranomaisella tarkoitettaisiin siten myös lainsäädännön nojalla julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätioitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa. Tarkoituksena on, että viranomainen määriteltäisiin vastaavasti kuin direktiivissä. Tämä tehtäisiin niin, että viranomaisen määritelmä 1 momentin 5 kohdassa sisältäisi viittauksen julkisuuslain 4 §:n 1 momenttiin. Tätä täydentäisi pykälän 2 momentin viittaus julkisuuslain 4 §:n 2 momenttiin. Julkisuuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuista viranomaisista ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin tuomioistuimet ja muut

lainkäyttöelimet. Mahdollisuus tähän sisältyy direktiivin 3 artiklan 9 kohtaan.

Pykälän 1 momentin 6 kohdassa määriteltäisiin lisäksi paikkatietoa hallinnoiva viranomainen. Lain määrittelemät velvoitteet kohdistuisivat pääosin juuri lain soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoaineistoja hallinnoiviin viranomaisiin, mistä syystä erillinen määritelmä olisi tarpeen. Määritelmä vastaisi direktiivin 4 artiklan 1 c kohdan i alakohdan säännöstä direktiivin soveltamisalasta. Paikkatietoa hallinnoivana viranomaisena pidettäisiin viranomaista, jonka viranomaistehtävien hoitamista varten on tuottanut tai saanut haltuunsa paikkatietoaineiston taikka hallinnoi tai ylläpitää aineistoa. Määritelmän kannalta ei siten olisi merkitystä sillä, kuka on alun perin kerännyt paikkatietoaineistoon sisältyvät tiedot. Vaikka viranomainen käyttäisi tiedon keruussa tai aineiston ylläpidossa hyväkseen alihankkijoita, vastuu tämän lain mukaisista velvoitteista kohdistuisi silti aineistoa hallinnoivaan viranomaiseen. Määritelmän kannalta keskeistä olisi siten aineiston liittyminen viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamiseen ja viranomaisen oikeus määrätä aineiston hallinnasta. Paikkatietoa hallinnoiva viranomainen voisi käytännössä halutessaan sopia lain mukaisiin velvoitteisiin liittyvien tehtävien hoitamisesta myös jonkin toisen viranomaisen tai muun ulkopuolisen tahon kanssa.

Määritelmän mukaan paikkatietoa hallinnoivalla viranomaisella tarkoitettaisiin sitä viranomaista, joka hallinnoi alkuperäistä paikkatietoaineistoa. Alkuperäisellä paikkatietoaineistolla puolestaan tarkoitettaisiin direktiivin 4 artiklan mukaisesti sitä tietyn viranomaisen hallinnoimaa alkuperäistä versiota, josta mahdolliset muiden viranomaisten halussa olevat kopiot ovat peräisin.

2 luku **Paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvat aineistot ja tiedot**

3 §. *Lain soveltamisalaan kuuluvat paikkatietoaineistot.* Pykälässä täsmennettäisiin lain soveltamisalaa rajaamalla soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoaineistoja vastaavasti kuin direktiivin 4, 13 ja 17 artiklassa. Lain säännöksiä sovellettaisiin siten pääsääntöi-

sesti viranomaisen hallussa oleviin julkisiin paikkatietoaineistoihin.

Julkisilla paikkatietoaineistoilla tarkoitettaisiin sellaisia aineistoja, jotka eivät sisällä julkisuuslain 6 luvun mukaisten salassapitovelvoitteiden piiriin kuuluvia tietoja. Julkisuuslain 22 §:n asiakirjasalaisuuden määritelmän kautta salassapitovelvoitteiden piiriin katsottaisiin kuuluviksi myös muun lain nojalla salassa pidettäväksi määrätyt tiedot. Direktiivin liitteissä lueteltujen tietoryhmien kannalta tällaisia erityissäännöksiä tietojen julkisuudesta sisältyy esimerkiksi tilastolakiin ja aluevalvontalakiin (755/2000). Sekä julkisuuslain että erityislakien säännökset vastaavat tietojen julkisen saatavuuden rajoittamiselle direktiivin 13 artiklassa säädettyjä edellytyksiä.

Lain tiettyjä säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin myös salassa pidettäviä tietoja sisältäviin paikkatietoaineistoihin, siten kuin 5 §:ssä säädetään.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin yleisesti lain soveltamisalaan kuuluvat tietoryhmät. Luettelo vastaisi direktiivin liitteissä I, II ja III lueteltuja ja määriteltyjä direktiivin soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoryhmiä. Tarkoituksena on, että lain soveltamisalaan kuuluvat paikkatietoaineistot määritellään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtuudesta olisi pykälän 2 momentissa.

4 §. *Paikkatietoaineistoja ja -palveluja kuvaavat tiedot.* Pykälässä säädettäisiin paikkatietoaineistoista ja niihin liittyvistä tietopalveluista tuotettavista metatiedoista. Metatiedolla tarkoitettaisiin direktiivin 3 artiklan 6 kohdan määritelmän mukaisesti määrämukoitoisia kuvaustietoja, jotka mahdollistavat paikkatietoaineistojen ja aineistoja koskevien palvelujen löytämisen, luetteloinnin ja käytön valmistelun.

Pykälän 1 momentin mukaan paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen tulisi laatia ja pitää ajan tasalla hallinnassaan olevia aineistoja ja niitä koskevia tietopalveluja kuvaavat metatiedot. Aineistoja koskevia tietopalveluita, joista vaaditaan metatiedot, ovat mm. hakupalvelut, katselupalvelut, tiedonsiirtopalvelut ja muunnospalvelut.

Metatietoihin sisällytettävistä tiedoista säädetään direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa. Komission johdolla on valmisteltu saman artik-

lan 4 kohdan mukainen täytäntöönpanosääntö, jossa käytännössä määritellään metatiedon sisältöä koskevat vaatimukset. Komission asetuksena annettu 24.12.2008 voimaan tullut täytäntöönpanosääntö sitoo suoraan kansallisia paikkatietoaineistoja hallinnoivia viranomaisia. Tämän vuoksi metatiedon sisällöstä ei ole mahdollista säätää tarkemmin kansallisessa lainsäädännössä, vaan pykälän 2 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus komission asetukseen.

5 §. Salassa pidettävät tiedot. Pykälässä säädettäisiin INSPIRE-direktiivin mukainen poikkeus 3 §:n 1 momentin mukaiseen pääsääntöön, jonka mukaan ehdotettu laki koskisi ainoastaan julkisia paikkatietoaineistoja. Pykälän mukaan lain 4 §:ää sovellettaisiin myös lain soveltamisalaan kuuluviin salassa pidettäviin tietoihin, ellei salassapidon perusteena olisi direktiivin 13 artiklan 1 kohdassa ja 17 artiklan 7 kohdassa mainittu kansainvälisten suhteiden, yleisen turvallisuuden tai maanpuolustuksen etujen suojaaminen. Muilla perusteilla salassa pidettäviä tietoja sisältäviin paikkatietoaineistoihin sovellettaisiin siten lain 4 §:n säännöksiä paikkatietoaineistoja kuvaavien tietojen laatimisesta ja ylläpidosta.

6 §. Yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto. Pykälässä säädettäisiin paikkatietoa hallinnoivalle viranomaiselle velvollisuus muokata lain soveltamisalaan kuuluvasta paikkatietoaineistosta INSPIRE-direktiivin mukaiseen paikkatietoinfrastruktuuriin sisällytettävä yleiseen käyttöön soveltuva versio ja pitää tämä versio ajan tasalla. Infrastruktuuriin ei siis sisällytettäisi lain soveltamisalaan kuuluvaa paikkatietoaineistoa sellaisenaan, vaan tästä laadittu niin sanottu yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto. Direktiivin 4 artiklan mukaisesti pykälä ei edellyttäisi uuden paikkatiedon keräämistä yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston tuottamista varten, vaan se voidaan tuottaa direktiivin 7 artiklan mukaisesti olemassa olevia aineistoja mukauttamalla tai muuntamalla. Muuntaminen voidaan tehdä myös automaattisesti osana sähköistä tietopalvelua. Olemassa olevaa lain soveltamisalaan kuuluvaa aineistoa ei myöskään tarvitsisi erikseen muokata, jos aineisto jo alkuperäisessä muodossaan täyttää pykälässä asetettavat vaatimukset.

Siltä osin kuin lain soveltamisalaan kuuluvaan paikkatietoaineistoon sisältyy henkilötiedoksi katsottavia tietoja, paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen olisi yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston laatimisessa ja käsittelyssä 2 momentin mukaan noudatettava henkilötietolain ja julkisuuslain henkilötietoa koskevia säännöksiä samoin kuin kysymyksessä olevaa aineistoa mahdollisesti sääntelevää muuta lainsäädäntöä. Tämän lain mukaiseen paikkatietoinfrastruktuuriin sisällytettävää aineistoa koskisi toisin sanoen sama sääntely kuin muutakin viranomaisten hallussa olevan tiedon käsittelyä ja julkaisua.

Sitä, mitä 2 momentin soveltaminen kunkin paikkatietoaineiston osalta käytännössä tarkoittaa, ei ole mahdollista tarkemmin säätää laissa, vaan asia ratkaistaan tapauskohtaisesti direktiivin 7 artiklan nojalla annettavassa paikkatietoaineiston sisältöä ja rakennetta koskevassa komission asetuksessa. Tässä asetuksessa puolestaan otetaan huomioon henkilötietodirektiivi ja sen asettamat vaatimukset henkilötiedon käsittelylle. Tätä kautta myös kansalliset henkilötietojen suoja koskeva sääntelyn vaatimukset täyttyvät. Selkeyden vuoksi pykälän 3 momenttiin otettaisiin informatiivinen viittaus direktiivin 7 artiklan nojalla annettavaa toimeenpanoasetukseen, jolla säädettäisiin tarkemmin yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston sisältöä ja rakennetta koskevista vaatimuksista.

3 luku

Paikkatietoaineistojen saatavuus ja paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvat palvelut.

7 §. Paikkatietoaineiston saatavuus tietoverkossa. Pykälässä säädettäisiin paikkatietoa hallinnoivalle viranomaiselle yleinen velvollisuus saattaa yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto saataville tietoverkossa. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 7 artiklan vaatimus paikkatietoaineistojen ja -palveluiden saatavuuden varmistamisesta. Samalla pantaisiin täytäntöön myös osa 11 artiklan vaatimuksia verkkopalveluiden toteuttamisesta, koska komission määrittelemä verkkopalveluiden kokonaisarkkitehtuuri sekä siihen nojautuva direktiivin 16 artiklan mukainen verkkopalveluita koskeva toimeenpanosääntö perustuvat direktiiviä selkeämmin ns. organi-

saatiotasolle hajautettujen rajapintatekniikoiden käyttöön. Tässä ratkaisussa tietopalvelut pyritään toteuttamaan mahdollisimman lähellä tiedon ylläpitoa yleistä tietoverkkoa ja standardeja tiedonsiirtotekniikoita hyödyntäen. Käytännössä direktiivin 11 artiklan tarkoittamat aineistojen katselu- ja latauspalvelut toteutettaisiin tämän pykälän avulla. Myös direktiivin 11 artiklan tarkoittamat muunnospalvelut sisältyisivät pääosin hajautettuihin tietopalveluihin.

Paikkatietoaineistojen tietoverkkoon asettamista koskevista teknisistä vaatimuksista annetaan direktiivin 16 artiklan nojalla komission täytäntöönpanoasetus, johon pykälän 2 momentissa viitattaisiin vastaavasti kuin 4 ja 6 §:ssä.

8 §. Hakupalvelu. Paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluisi direktiivin 11 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti myös hakupalvelu, joka mahdollistaisi paikkatietoaineistojen ja paikkatietopalvelujen etsimisen ja niitä koskevien metatietojen tarkastelun. Pykälän 1 momentin mukaan maanmittauslaitos vastaisi direktiivin tarkoittaman hakupalvelun käyttöönottamisesta. Maanmittauslaitoksen tehtäviin sisältyy jo nyt paikkatietojen kansallisen yhteiskäytön edistäminen ja sen toiminnan puitteissa se on kehittänyt direktiivin tarkoittamaa hakupalvelua vastaavaa järjestelmää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen velvollisuudesta liittää 4 §:n mukaiset metatiedot hakupalveluun. Tästä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, jossa määriteltäisiin määräajoista metatiedon liittämiseksi ja muuttuneiden tietojen toimittamiselle.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin viittaus direktiivin 16 artiklan nojalla annettavaan hakupalvelun teknisiä vaatimuksia koskevaan komission täytäntöönpanoasetukseen.

9 §. Tukipalvelut. Ehdotettavan lain 6 ja 7 §:n mukaisesti vastuu INSPIRE-direktiivin 11 artiklan edellyttämien katselu- ja tiedonsiirtopalveluiden tuottamisesta kuuluisi hajautetusti paikkatietoa hallinnoiville viranomaisille. Tietopalvelun toteuttamisen ja ylläpitämisen helpottamiseksi pykälässä säädettäisiin tukipalveluista, joita paikkatietoa hallinnoiva viranomainen voisi käyttää lain mukaisten velvoitteiden toimeenpanossa.

Tukipalveluiden avulla osaltaan varmistettaisiin paikkatietoinfrastruktuurin toimivuus ja yhtenäisyys direktiivin 11, 12 ja 15 artiklojen edellyttämällä tavalla.

Pykälän 1 momentin mukaan tukipalveluiden saatavuudesta vastaisi maanmittauslaitos ja niiden sisällöstä säädettäisiin 2 momentin mukaan tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on, että tukipalvelut olisivat yhtäältä lain 7 §:n mukaisten velvoitteiden täyttämiseen liittyviä asiantuntijapalveluita, kuten neuvontapalveluja. Toisaalta tukipalveluun voisi kuulua muitakin 7 §:ään liittyviä palveluja, kuten teknisiä tukipalveluja. Esimerkkeinä muista tukipalveluista ovat direktiivin 11 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaiset keskitettynä palveluna mahdollisesti toteutettavat tietomalleja ja koordinaattijärjestelmiä koskevat rajapintapalveluista erilliset muunnospalvelut. Näiden tukipalveluiden saatavuudesta vastaisi maanmittauslaitos ja niiden sisällöstä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tarkoituksena on, että paikkatietoa hallinnoivat viranomaiset voisivat omien tarpeidensa mukaan käyttää näitä palveluita toteuttaessaan lain 7 §:n velvoitteita. Minkäänlaista velvollisuutta tukipalveluiden käyttöön ei viranomaisilla olisi.

10 §. Haku- ja tukipalvelujen käyttäminen muuta aineistoa varten. INSPIRE-direktiivin ja ehdotetun lain velvoitteet kohdistuvat vain tiettyihin viranomaisen hallussa oleviin julkisiin lain soveltamisalaan kuuluviin paikkatietoaineistoihin. Direktiivin 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava mahdollisuus paikkatietojen asettamiseen saataville myös muille sellaisille tahoille, jotka ovat keränneet tai tuottaneet valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti kiinnostavia paikkatietoja.

Kun direktiivin täytäntöönpano verkkopalveluiden osalta perustuu organisaatiotasolle hajautettujen yleisessä tietoverkossa toimivien rajapintatekniikoiden käyttöön, 12 artiklan täytäntöönpano ei aineistojen tietoverkkoon saattamisen osalta edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Sen sijaan muiden tahojen oikeudesta haku- ja tukipalveluiden käyttöön on erikseen säädettävä. Tämä tehtäisiin pykälän 1 momentissa, jonka mukaan myös muut kuin paikkatietoa hallinnoivat viranomaiset

voivat yhdistää hallinnassaan olevia paikkatietoaineistoja 8 §:n mukaiseen hakupalveluun ja käyttää 9 §:n mukaisia tukipalveluja. Säännös koskisi niin muita kuin lain tarkoittamia paikkatietoaineistoja hallinnoivia viranomaisia kuin muita tahoja. Tällaisia muita tahoja voisivat olla esimerkiksi yritykset, yliopistot tai tietoa keräävät yhteisöt, joilla olisi mahdollisuus halutessaan liittää aineistonsa samaan palveluverkkoon viranomaisten kanssa.

Paikkatietoa hallinnoivien viranomaisten hallussa on myös muita kuin direktiivin soveltamisalaan kuuluvia valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti merkittäviä paikkatietoaineistoja. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten oikeudesta yhdistää hallinnassaan olevia muita kuin 3 §:ssä tarkoitettuja paikkatietoaineistoja 8 §:n mukaiseen hakupalveluun ja käyttää 9 §:n mukaisia tukipalveluja.

Lähtökohdana haku- ja tukipalveluiden käyttämiselle on, että aineisto täyttää laissa asetetut vaatimukset. Metatietojen on toisin sanoen oltava 4 §:n edellyttämässä muodossa ja paikkatietoaineiston saatavilla 6 §:n edellyttämässä yhteiskäyttöisessä muodossa. Lisäksi 3 momentissa säädettäisiin tukipalveluista vastaavan maanmittauslaitoksen oikeudesta tarvittaessa asettaa tukipalveluiden käyttämiselle muita tarpeellisia ehtoja ja rajoituksia. Tällaiset rajoitukset voisivat olla tarpeen esimerkiksi palveluiden teknisen toimivuuden turvaamiseksi ja kuormituksen säätelemiseksi. Ennen rajoitusten asettamista maanmittauslaitoksen tulisi saattaa niitä koskevat yleiset periaatteet lain 17 §:ssä tarkoitettujen paikkatietoasioita käsittelevän neuvotelukunnan tietoon.

11 §. Viranomaisten välinen tietojenvaihto. Pykälässä säädettäisiin lain tarkoittamien viranomaisen hallussa olevien paikkatietoaineistojen antamisesta muiden viranomaisten käyttöön. Direktiivin 17 artiklassa säädetään tietojen yhteiskäytöstä, millä on haluttu korostaa tietojen luovutusvelvollisuuden vastavuoroista luonnetta ja yhteiskäyttöä helpottavia yleisiä toimenpiteitä. Muista paikkatietoaineistojen yhteiskäyttöä tukevista toimenpiteistä liittyen aineistojen käyttöä koskeviin ehtoihin, sopimuksiin ja maksuperusteisiin säädettäisiin erikseen lain 4 luvussa.

Pykälän 1 momentti sisältäisi paikkatietoa hallinnoivalle viranomaiselle yleisen velvoitteen luovuttaa tässä laissa tarkoitettu yhteiskäyttöinen aineisto toisen viranomaisen käyttöön, jos aineiston käyttö olisi tarpeen kyseisen viranomaisen julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Pykälä ei siten koskisi aineiston luovuttamista viranomaiselle muuhun tarkoitukseen kuin viranomaistehtäviä varten.

Käytännössä pykälässä tarkoitettun tietojenvaihdon järjestäminen voi edellyttää etukäteistä sopimista, rekisteröitymistä tai lupamenettelyä, jotta aineistoihin mahdollisesti liittyvä tietosuoja ei vaarannu. Tällainen menettely ei saa kuitenkaan käytännössä muodostaa estettä tietojenvaihdolle, eli sen tulee olla mahdollisimman nopea ja joustava ja tarvittavien rajoitusten tulee olla oikeassa suhteessa niiden tarkoitukseen nähden.

Kiireellisissä tapauksissa kuten esimerkiksi yllättävissä onnettomuustilanteissa muutoin perusteltu menettelytapa voi käytännössä muodostaa esteen tiedonvaihdolle. Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen voi kuitenkin olla vaikea varautua näihin tilanteisiin ennakolta jo siksi, että mahdollinen käyttötarve ei ole sen tiedossa. Tämän vuoksi 2 momentissa säädettäisiin paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen ja tietoa käyttävän viranomaisen yhteisestä velvollisuudesta varautua ennakolta aineistojen esteettömään saatavuuteen mahdollisia kiireellisiä tapauksia varten. Säännöksellä korostettaisiin viranomaisten molempipuolista velvollisuutta neuvotella tietojenvaihtoon liittyvistä kysymyksistä jo ennen kuin kiireellinen tarve aineiston käyttöön syntyy ja joissakin tapauksissa siirtää aineisto käyttäjän järjestelmiin ennakkotoimenpiteinä. Ennakointitarve vaihtelee huomattavasti eri toimialoilla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tiedon luovuttamisesta toisen Euroopan yhteisön jäsenvaltion viranomaiselle, yhteisön toimielimelle sekä sellaisen kansainvälisen sopimuksen mukaan perustetulle elimelle, jonka sopimuspuolia Suomi ja Euroopan yhteisö ovat. Tiedon luovuttamisvelvollisuus ei kuitenkaan olisi yhtä laaja kuin kansallisten viranomaisten ollessa kyseessä, sillä velvollisuus kattaisi vain ympäristön tilaan vaikuttavia tehtäviä varten tarvittavan aineiston. Säännös vastaisi

direktiivin 17 artiklan 4 ja 5 kohtien säännöksiä.

4 luku **Paikkatietoaineistojen saatavuutta ja käyttöä koskevat ehdot, sopimukset ja maksuperusteet**

12 §. Palveluista perittävät maksut. Pykälässä säädettäisiin kansalliseen paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvista tieto- ja tukipalveluista perittävistä maksuista. Pääsääntöisesti maksuihin sovellettaisiin valtion maksuperustelakia, kuntalakia ja muuta erityislainsäädäntöä, jonka nojalla viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista päätetään.

Pykälän 1 momentin mukaan hakupalveluiden käytöstä ei perittäisi maksua. Tämä seuraa direktiivin 14 artiklan 1 kohdan pääsäännöstä, jonka mukaan yleisten hakupalveluiden tulee olla yleisön saatavilla maksutta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin direktiivin 17 artiklan 3 kohdan mukaisesti, että Euroopan yhteisön toimielimille ja elimille yhteisön ympäristölainsäädännön mukaisten raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi toimitettavat paikkatietopalvelut eivät saa olla maksullisia.

Muilta osin palveluista perittäviin maksuihin sovellettaisiin yleisiä viranomaisten perimiä maksuja koskevia säännöksiä. Pykälän 3 momentissa olisi tätä koskeva viittaussäännös. Julkiseen hallintoon ja julkisiin palveluihin liittyvää sähköistä asiointia ja niin sanottua perustietovarantojen tietopolitiikkaa kehitetään juuri aktiivisesti valtiovarainministeriön johdolla, mistä syystä tässä laissa ei katsota tarkoituksenmukaiseksi säätää yksityiskohtaisemmin paikkatietoaineistoihin ja niihin liittyvien palveluiden maksullisuudesta.

13 §. Paikkatietoaineistojen käyttämisestä perittävät maksut. Pykälässä säädettäisiin kansalliseen paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvan aineiston käyttämisestä perittävistä maksuista. Vastaavasti kuin 12 §:ssä säädettäisiin palvelujen osalta, myös aineiston käyttämisestä perittävistä maksuista olisi voimassa, mitä viranomaisten perimistä maksuista muualla säädetään. Tästä poikkeuksena 1 momentissa säädettäisiin, ettei metatietojen käyttämisestä peritä maksuja. Tämä seuraa

12 §:ää vastaavalla tavalla direktiivin 14 artiklan 1 kohdan hakupalveluiden maksuttomuutta koskevasta pääsäännöstä. Tämä myös vastaa nykyistä käytäntöä paikkatietojen metatiedon jakelussa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin direktiivin 17 artiklan 3 kohdan mukaisesti, että Euroopan yhteisön toimielimille ja elimille yhteisön ympäristölainsäädännön mukaisten raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi toimitettavat paikkatietoaineistot eivät saa olla maksullisia.

14 §. Sähköisen kaupankäynnin palvelut.

Direktiivin 14 artiklan 4 kohta edellyttää, että perittäessä verkkopalveluista maksuja, on huolehdittava siitä, että käytettävissä on sähköisen kaupankäynnin, eli käytännössä maksamisen, palveluja. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, että paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen olisi huolehdittava näiden palveluiden saatavuudesta silloin, kun se perii maksuja laissa tarkoitettun aineiston käyttämisestä tai käyttämiseen liittyvistä palveluista. Julkiseen hallintoon ja julkisiin palveluihin liittyvää sähköistä asiointia kehitetään juuri voimakkaasti valtiovarainministeriön johdolla, mistä syystä tässä laissa ei katsota tarkoituksenmukaiseksi säätää yksityiskohtaisemmin sähköisen kaupankäynnin palveluista.

15 §. Paikkatietoaineistojen käyttöä koskevat ehdot. Velvollisuus saattaa yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto saataville tietoverkkoon ei merkitse, että aineistoa voidaan käyttää täysin rajoituksettomaksi. Paikkatietoa hallinnoiva viranomainen voisi tekijänoikeuden perusteella edelleen asettaa aineiston käytölle tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja. Tämä periaate sisältyy direktiivin 11 ja 17 artikloihin. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi käyttöehtojen asettamista koskeva selventävä säännös. Jotta lain tarkoittamat paikkatietoaineistot olisivat kuitenkin mahdollisimman helposti saatavilla, tulisi aineistojen käyttöä koskevien ehtojen olla myös mahdollisimman läpinäkyviä ja helposti saatavilla. Paikkatietoa hallinnoiva viranomainen velvoitettaisiin sen vuoksi huolehtimaan ehtojen ja niihin liittyvien sopimusmallien saatavuudesta tietoverkossa.

Direktiivin keskeisenä tarkoituksena on ollut yksinkertaistaa kansallisten paikkatietoai-

neistojen luovuttamista Euroopan yhteisön toimielimille ja elimille. Tätä tarkoitusta varten direktiivin 17 artiklan 8 kohdan nojalla laaditaan täytäntöönpanosäännöt, joilla säännellään näissä luovutuksissa käytettävien käyttö lupien ehtoja. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin direktiivin mukaisesti paikkatietoaineistojen luovuttamisesta yhteisön toimielimille ja elimille viittaamalla sitä koskevaan komission täytäntöönpanoasetukseen.

5 luku Erinäiset säännökset

16 §. Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät. Direktiivin 19 artiklan 2 kohta edellyttää, että jäsenvaltiot nimeävät direktiivää koskevasta yhteydenpidosta vastaavan tahon. Pykälän mukaan tänä yhteystahona toimisi maa- ja metsätalousministeriö. Myös lain toimeenpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluisivat ministeriölle, jonka toimialaan paikkatietojen yhteiskäyttö valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 19 §:n mukaan kuuluu.

17 §. Paikkatietoasioita käsittelevä neuvottelukunta. Pykälässä säädettäisiin paikkatietoasioita käsittelevän neuvottelukunnan perustamisesta maa- ja metsätalousministeriön yhteyteen. Neuvottelukunta toimisi INSPIRE-direktiivin ja sen täytäntöönpanon yhteistyö- ja koordinaatiotahona direktiivin 19 artiklan mukaisesti ja näin tukisi maa- ja metsätalousministeriön toimintaa direktiivin mukaisena yhteystahona ja paikkatietojen yhteiskäyttöasioita ohjaavana ministeriönä.

Neuvottelukunnan tehtävänä olisi 2 momentin mukaan yhteystahon tukemisen lisäksi seurata ja arvioida ehdotettavan lain mukaista kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä ja käyttöä, tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja. Neuvottelukunnan tehtävistä ja kokoonpanosta säädettäisiin 2 momenttiin sisältyvän valtuuden nojalla tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Neuvottelukunnan jäsenet nimittäisi valtioneuvosto.

Direktiivin edellyttämiin yhteistyö- ja koordinaatorakenteisiin kuuluisi lisäksi laaja-alainen yhteistyöverkosto, jonka toiminnasta huolehtisivat maa- ja metsätalousministeriö ja maanmittauslaitos. Verkosto osaltaan tukisi lain täytäntöönpanoa ja EU:n komission johdolla tapahtuvaa INSPIRE-direktiivin

täytäntöönpanosäännösten valmistelua yhteistyö- ja koordinaatiotahona direktiivin 18 artiklan mukaisesti. Verkoston toiminta perustuisi vapaaehtoisuuteen, eikä sen perustamisesta näin ollen ole tarpeen säätää lain tasolla.

18 §. Seuranta. INSPIRE-direktiivin 21 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on seurattava paikkatietoinfrastruktuurin toteutumista ja käyttöä. Jäsenvaltioiden on artiklan mukaan myös toimitettava komissiolle kertomus direktiivin täytäntöönpanosta. Maa- ja metsätalousministeriö vastaisi ehdotetun lain 16 §:n mukaan lain toimeenpanon seurannasta ja myös laatisi direktiivin edellyttämän kertomuksen. Tarvittaessa maa- ja metsätalousministeriö käyttäisi kertomuksen laadinnassa apunaan maanmittauslaitosta tai Geodeettista laitosta. Kertomuksen laatiminen edellyttää, että ministeriö saa lain täytäntöönpanoon osallistuvilta viranomaisilta tarpeelliset tiedot muun muassa lain edellyttämällä tavalla tietoverkkoon saataville asetetun paikkatietoaineiston käytöstä. Tämä vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen velvollisuudesta seurata tällaisen aineiston käyttöä ja toimittaa seurantatiedot maa- ja metsätalousministeriölle. Vastaava velvollisuus säädettäisiin 2 momentissa maanmittauslaitokselle hakupalveluun liitetyn tiedon osalta.

Tarkemmin seurannasta ja seurantatiedon toimittamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

19 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 15 päivänä toukokuuta 2009.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin lisäksi määräajoista, joiden kuluessa viranomaisten tulee täyttää ehdotetussa laissa säädetyt velvollisuudet. Nämä osin tietoryhmittäin vaihtelevat määräajat perustuisivat direktiiviin ja sen nojalla komission asetuksina annettaviin täytäntöönpanosäännöksiin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

INSPIRE-direktiiviin edellyttämät komission täytäntöönpanosäännökset tullaan anta-

maan pääsääntöisesti komission asetuksina ja ne ovat näin ollen sovellettavissa sellaiseen ilman erillistä kansallista täytäntöönpanoa. Osa näistä täytäntöönpanosäännöksistä tullaan antamaan vasta direktiivin kansalliselle täytäntöönpanolle asetetun määräajan jälkeen. Seuranta ja raportointia koskeva täytäntöönpanosääntö annetaan komission päätöksensä.

Muu direktiivin täytäntöönpanon edellyttämä kansallinen sääntely, joka ei edellytä lain tasoisia säännöksiä, on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston asetuksella. Lakiin ehdotetaan otettavaksi valtuussäännökset, joiden nojalla lakia täsmentävät yksityiskohtaisemmat säännökset voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin ensinnäkin lain soveltamisalaan kuuluvista paikkatietoaineistoista ja määräajoista joiden kuluessa laissa säädetyt vaatimukset tulee näiden osalta täyttää. Lisäksi asetuksella säädettäisiin tarkemmin metatietojen liittämistä ehdotetulla lailla perustettavaan hakupalveluun, maanmittauslaitoksen tukipalveluista ja niiden käyttöönottamisesta samoin kuin paikkatietoasian neuvottelukunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja toimikaudesta. Myös paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen ja maanmittauslaitoksen seurantavelvollisuudesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi on tämän esityksen liitteenä. Asetukseen otettavien säännösten sisältö määrittyy kuitenkin osin myöhemmin ennen kaikkea komission täytäntöönpanosäännösten ja mahdollisten kansallisten lisätarpeiden perusteella. Asetuksen valmistelun tukena on tarkoitus käyttää edellä kuvattua perustettavaa laaja-alaista yhteistyöverkostoa.

3 Voimaantulo

Direktiivi edellyttää, että sen täytäntöönpanon edellyttämät kansalliset lait ja asetukset saatetaan voimaan viimeistään 15.5.2009. Laki ehdotetaan siten tulemaan voimaan 15.5.2009. Lakiehdotuksen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella on kuitenkin tarkoitus säätää aikataulusta, jonka mu-

kaan lain velvoitteet tulevat eri paikkatietoaineistojen osalta voimaan.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisenjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään yksityiselämän ja henkilötietojen suojusta. Säännöksen mukaan henkilötietojen suojusta säädetään tarkemmin lailla. Yleissäännökset henkilötietojen suojusta ovat henkilötietolaissa, jolla turvataan yksityiselämän ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä. Henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisten henkilörekistereistä säädetään lisäksi julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa. Yhteisötasolla henkilötiedon suojusta säädetään henkilötietodirektiivissä.

INSPIRE-direktiivi ei lähtökohtaisesti koske henkilötietoja, mutta jotkin sen soveltamisalaan kuuluvat kansalliset tietoineistot voivat kuitenkin muodostaa myös henkilötietolain tarkoittaman henkilörekisterin. Paikkatiedot ovat myös henkilötietolain tarkoittamia henkilötietoja, jos ne voidaan yhdistää tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön. Teknisesti on kuitenkin yleensä tarvittaessa mahdollista erottaa direktiivin soveltamisalaan kuuluvista kansallisista tietoineistoista niihin sisältyvä paikkatieto ja henkilötieto. Tämä voi olla viranomaisten välisiä tietojen yhteiskäyttöä järjestettäessä merkityksellistä erityisesti henkilötietolain 6 ja 7 §:ssä säädetyt käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteuttamiseksi.

Ehdotetussa laissa ei ole tarkoitus poiketa henkilötietolain ja julkisuuslain säännöksistä. Tämän varmistamiseksi lain 6 §:ään kirjattaisiin nimenomainen vaatimus siitä, että paikkatietoa hallinnoivien viranomaisten on paikkatietoinfrastruktuuriin liitettävää aineistoa laatiessaan otettava huomioon näiden lakien samoin kuin kyseistä aineistoa mahdollisesti koskevan muun lainsäädännön asettamat vaatimukset. Paikkatietoinfrastruktuuriin liitettävää niin sanottua yhteiskäyttöistä paikkatietoaineistoa koskisi toisin sanoen samat säännökset kuin muutakin viranomaisen tietojen luovutusta. Siltä osin kuin paikkatietoaineiston katsottaisiin muodostavan henkilörekisterin, rekisterinpitäjänä toimisi

näin paikkatietoa hallinnoiva viranomaisen itse.

Ehdotettavassa laissa ei säädettäisi tarkemmin siitä, mitä henkilötietolaki ja julkisuuslaki käytännössä erilaisten paikkatietoineistojen osalta edellyttää. Tekniset ja muut paikkatietoinfrastruktuuriin sisällytettävää aineistoa koskevat vaatimukset määritellään vasta direktiivin täytäntöönpanosäännöksissä, jotka annetaan yhteisön asetuksina. Henkilötietojen suoja otetaan näissä asetuksissa huomioon, sillä INSPIRE-direktiivin 13 artiklan 3 kohdassa nimenomaisesti viitataan henkilötietodirektiivin vaatimuksiin. Myös direktiivin johdanto-osan 24 kohta edellyttää, että verkkopalveluja koskevat säännökset olisi pantava täytäntöön noudattaen kaikkia

henkilötietojen suojaan liittyviä periaatteita henkilötietodirektiivin mukaisesti.

Näin henkilötietolain ja tätä kautta perustuslain vaatimukset henkilötiedon suojasta toteutuisivat lain 6 §:n 2 momentin yleissäännöksen ja tätä täydentävien direktiivin täytäntöönpanosäännösten kautta. Selvyyden vuoksi 6 §:n 3 momenttiin kirjattaisiin informatiivinen viittaus täytäntöönpanosäännöksiin.

Edellä esitetyillä perusteilla katsotaan, että esityksen mukainen laki paikkatietoinfrastruktuurista voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

paikkatietoinfrastruktuurista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on parantaa viranomaisten hallussa olevien paikkatietoaineistojen saatavuutta ja käyttöä luomalla yhtenäinen paikkatietoinfrastruktuuri ja saattamalla sen palvelut yleisesti käytettäviksi.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *paikkatiedolla* sellaista sähköisessä muodossa olevaa Suomen aluetta koskevaa tietoa, joka sisältää tietokohteiden ominaisuutena kohteen sijainnin välittömänä tai vä-

lillisenä viittauksena tiettyyn paikkaan tai maantieteelliseen alueeseen;

2) *tietokohteella* abstraktia kuvausta todellisesta asiasta tai ilmiöstä;

3) *paikkatietoinfrastruktuurilla* tämän lain ja Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE) perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2007/2/EY), jäljempänä *INSPIRE-direktiivi*, mukaisesti tuotettuja, ylläpidettyjä tai saataville asetettuja metatietoja, paikkatietoaineistoja ja paikkatietopalveluja, verkkopalveluja ja -teknologioita, tietojen luovuttamista, saatavuutta ja käyttöä koskevia sopimuksia sekä koordinointi- ja seurantamekanismeja;

4) *paikkatietoaineistolla* sähköisessä muodossa olevaa tunnistettavaa paikkatietojen kokonaisuutta;

5) *viranomaisella* viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viranomaisia lukuunottamatta tuomioistuimia ja muita lainkäyttöelimiä;

6) paikkatietoa hallinnoivalla viranomaisella viranomaista, joka sille kuuluvien tehtävien hoitamiseksi hallinnoi tai ylläpitää tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa alkuperäistä paikkatietoaineistoa.

Mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta, koskee myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja yhteisöjä, laitoksia, säätiöitä ja yksityisiä henkilöitä.

2 luku

Paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvat aineistot ja tiedot

3 §

Lain soveltamisalaan kuuluvat paikkatietoaineistot

Tämän lain säännöksiä sovelletaan viranomaisten hallussa oleviin julkisiin paikkatietoaineistoihin, jotka kuuluvat johonkin seuraavista tietoryhmistä:

1) koordinaatti- ja korkeusjärjestelmät, paikannusruudustot, paikannimet, hallinnolliset yksiköt, osoitteet, kiinteistöt, liikenneverkot, hydrografia ja suojellut alueet;

2) korkeus, maanpeite, ortoilmakuvat ja geologia;

3) tilastoyksiköt, rakennukset, maaperä, maankäyttö, väestön terveys ja turvallisuus, yleishyödylliset ja muut julkiset palvelut, ympäristön tilan seurantaverkostot ja -laitteet, tuotanto- ja teollisuuslaitokset, maatalous- ja vesiviljelylaitokset, väestöjakauma, erityisen sääntelyn piiriin kuuluvat alueet ja raportointiyksiköt, luonnonriskialueet, ilma-kehan tila, ilmaston maantieteelliset ominaispiirteet, merentutkimuksen maantieteelliset ominaispiirteet, merialueet, biomaantieteelliset alueet, elinympäristöt ja biotoopit, lajien levinneisyys, energiavarat ja mineraalivarat.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin lain soveltamisalaan kuuluvista paikkatietoaineistoista.

4 §

Paikkatietoaineistoja ja -palveluja kuvaavat tiedot

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla tämän lain soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoaineistoja ja näitä aineistoja koskevia tietopalveluja kuvaavat tiedot (*metatiedot*).

Metatiedon sisältöä koskevista teknisistä vaatimuksista säädetään INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanosta metatiedon osalta annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1205/2008.

5 §

Salassa pidettävät tiedot

Edellä 4 §:ää sovelletaan myös salassa pidettäviä tietoja sisältäviin paikkatietoaineistoihin, jollei näitä ole säädetty salassa pidettäviksi Suomen kansainvälisten suhteiden, yleisen turvallisuuden tai maanpuolustuksen etujen suojaamiseksi.

6 §

Yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla tämän lain soveltamisalaan kuuluvasta paikkatietoaineistosta yhteiskäyttöön soveltuva versio (*yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto*).

Yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston laatimisessa ja käsittelyssä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä muualla laissa säädetään.

Yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston sisällöstä ja rakennetta koskevista vaatimuksista säädetään INSPIRE-direktiivin 7 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa.

3 luku

Paikkatietoaineistojen saatavuus ja paikkatietoinfrastruktuuriin kuuluvat palvelut

7 §

Paikkatietoaineiston saatavuus tietoverkossa

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on huolehdittava siitä, että yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto on saatavilla tietoverkossa aineiston katselua ja siirtämistä varten.

Yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston asettamista tietoverkossa saataville koskevista teknisistä vaatimuksista säädetään INSPIRE-direktiivin 16 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa.

8 §

Hakupalvelu

Maanmittauslaitos vastaa siitä, että otetaan käyttöön paikkatietoaineistojen ja näitä aineistoja koskevien palvelujen etsimisen ja niitä koskevien metatietojen tarkastelun mahdollistava verkkopalvelu (*hakupalvelu*).

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on huolehdittava siitä, että metatiedot liitetään hakupalveluun. Liittämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Hakupalvelua koskevista teknisistä vaatimuksista säädetään INSPIRE-direktiivin 16 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa.

9 §

Tukipalvelut

Maanmittauslaitos vastaa siitä, että tämän lain mukaisen paikkatietoinfrastruktuurin toimivuuden ja yhtenäisyyden varmistamiseksi on saatavilla tukipalveluita, joita paikkatietoa hallinnoiva viranomainen voi käyttää 7 §:n mukaisten velvoitteiden toimeenpanossa ja infrastruktuurin hyödyntämisessä.

Tukipalveluista ja niiden käyttöönottamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Haku- ja tukipalvelujen käyttäminen muuta aineistoa varten

Myös muilla tahoilla kuin paikkatietoa hallinnoivilla viranomaisilla on oikeus liittää tietoverkossa saatavilla olevia yhteiskäyttöisiä paikkatietoaineistoja koskevat metatiedot hakupalveluihin ja käyttää 9 §:n mukaisia tukipalveluita.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen hallinnassa olevaa muuta kuin 3 §:ssä tarkoitettua paikkatietoaineistoa.

Maanmittauslaitos voi asettaa tarpeellisina pitämiään ehtoja ja rajoituksia tukipalvelujen käytölle 1 ja 2 momentin mukaisissa tilanteissa. Maanmittauslaitoksen on saatettava tällaisia ehtoja ja rajoituksia koskevat yleiset periaatteet 17 §:ssä tarkoitetun neuvottelukunnan tietoon.

11 §

Viranomaisten välinen tietojenvaihto

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on annettava yhteiskäyttöinen paikkatietoaineistonsa toisen viranomaisen käyttöön, jos aineiston käyttö on tarpeen kyseisen viranomaisen julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien suorittamiseksi.

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen ja 1 momentissa tarkoitetun toisen viranomaisen tulee ennakolta varautua yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston esteettömään saatavuuteen, jos on todennäköistä, että aineistoa on tarpeen käyttää myös kiireellisissä tilanteissa.

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on annettava myös toisen Euroopan yhteisön jäsenvaltion viranomaiselle, yhteisön toimielimelle ja elimelle sekä sellaisen kansainvälisen sopimuksen mukaan perustetulle elimelle, jonka sopimuspuolia Suomi ja Euroopan yhteisö ovat, sellainen yhteiskäyttöinen paikkatietoaineistonsa, jota luovutuksensaaja tarvitsee suorittaessaan sille säädettyä tai määrättyä ympäristön tilaan vaikuttavaa tehtävää.

4 luku

Paikkatietoaineistojen saatavuutta ja käyttöä koskevat ehdot, sopimukset ja maksuperusteet

12 §

Palveluista perittävät maksut

Hakupalvelun käyttö on maksutonta.

Euroopan yhteisön toimielimille ja elimille yhteisön ympäristölainsäädännön mukaisten raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi toimitettavat paikkatietopalvelut ovat maksuttomia.

Muutoin tässä laissa tarkoitetuista palveluista perittävistä maksuista on voimassa, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) ja muussa laissa viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista säädetään tai kuntalain (365/1995) nojalla päätetään.

13 §

Paikkatietoaineistojen käyttämisestä perittävät maksut

Paikkatietoaineistoja kuvaavan tiedon käyttö on maksutonta.

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen tietoverkkoon saattaman yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston käytöstä perittävistä maksuista on muutoin voimassa, mitä valtion maksuperustelaissa ja muussa laissa viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista säädetään tai kuntalain nojalla päätetään.

Euroopan yhteisön toimielimille ja elimille yhteisön ympäristölainsäädännön mukaisten raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi toimitettavat paikkatietoaineistot ovat maksuttomia.

14 §

Sähköisen kaupankäynnin palvelut

Jos paikkatietoa hallinnoiva viranomainen perii maksuja tässä laissa tarkoitetun yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston käyttämisestä tai käyttämiseen liittyvistä palveluista, viranomaisen on huolehdittava siitä, että sähköistä

asiointia ja maksamista varten on käytettävissä verkkopalveluja.

15 §

Paikkatietoaineistojen käyttöä koskevat ehdot

Paikkatietoa hallinnoiva viranomainen voi asettaa ehtoja paikkatietoaineiston katselulle, siirrolle tai käytölle. Tällaiset ehdot ja niihin liittyvä sopimusmalli on oltava saatavilla tietoverkossa.

Euroopan yhteisön toimielimille ja elimille toimitettavien paikkatietoaineistojen luovuttamisesta säädetään INSPIRE-direktiivin 17 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa.

5 luku

Erinäiset säännökset

16 §

Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja seuraa tämän lain toimeenpanoa sekä toimii INSPIRE-direktiivissä tarkoitettuna yhteystahona.

17 §

Paikkatietoasioita käsittelevä neuvottelukunta

Maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä toimii paikkatietoasioita käsittelevä neuvottelukunta. Valtioneuvosto nimittää neuvottelukunnan jäsenet.

Neuvottelukunnan tehtävänä on sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään tukea 16 §:ssä tarkoitetun yhteystahon toimintaa, arvioida tämän lain mukaisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä ja käyttöä, tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja. Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja toimikaudesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

18 §

Seuranta

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on seurattava tietoverkkoon saataville asetetun yhteiskäyttöisen paikkatietoaineiston käyttöä sekä toimitettava seurantatiedot maa- ja metsätalousministeriölle.

Maanmittauslaitoksen on seurattava hakupalveluun liitetyn tiedon laatua, kattavuutta, yhteensopivuutta ja käyttöä, paikkatietoaineistojen saatavuutta tietoverkossa ja tietopalveluiden yhteentoimivuutta sekä toimitettava seurantatiedot maa- ja metsätalousministeriölle.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta seurannasta ja seurantatiedon luovuttamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2009.

Määräajoista, joiden kuluessa paikkatietoa hallinnoivien viranomaisten tulee täyttää tämän lain mukaiset vaatimukset, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttila*

Valtioneuvoston asetus**paikkatietoinfrastruktuurista**

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, säädetään paikkatietoinfrastruktuurista päivänä kuuta 20 annetun lain nojalla:

1 §

Lain soveltamisalaan kuuluvat paikkatietoaineistot

Paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain (/2009) 3 §:ssä tarkoitettuja paikkatietoaineistoja ovat:

1) koordinaatti- ja korkeusjärjestelmät, paikannusruudustot, paikannimet, hallinnolliset yksiköt, osoitteet, kiinteistöt, liikenneverkot, hydrografia ja suojellut alueet:

- a) Maanmittauslaitoksen nimistörekisteri;
- b) Maanmittauslaitoksen ja Merenkululaitoksen valtakunnan, läänien, maakuntien, kuntien ja aluevesien rajat sisältävät aineistot;
- c) Väestörekisterikeskuksen, Tiehallinnon ja Maanmittauslaitoksen rakennusten, kiinteistöjen ja teiden osoitteet sisältävät aineistot;
- d) Maanmittauslaitoksen ja kuntien kiinteistörekisterin kiinteistöjaotusta koskeva aineisto;
- e) Tiehallinnon, Ratahallintokeskuksen, Merenkululaitoksen, Ilmailuhallinnon ja maanmittauslaitoksen tie-, rata-, vesi-, ilmailu- sekä maastoliikennettä palvelevia liikenneverkkoja koskevat tietoaineistot;
- f) Maanmittauslaitoksen, Merenkululaitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen vesialueita, vesimuodostumia ja kanavia koskevat tietoaineistot; ja
- g) Suomen ympäristökeskuksen, Metsähallituksen, Museoviraston ja kuntien suojeltuja alueita koskevat aineistot;

2) korkeus, maanpeite, ortoilmakuvat ja geologia:

a) Maanmittauslaitoksen korkeusmallit ja korkeuskäyräaineistot sekä Suomen ympäristökeskuksen, Geologian tutkimuskeskuksen ja Merenkululaitoksen järvien ja meren syvyystietoaineistot;

b) Maanmittauslaitoksen, Suomen ympäristökeskuksen, Maaseutuviraston ja Metsätutkimuslaitoksen maanpeitettä kuvaavat tietoaineistot;

c) Maanmittauslaitoksen, Suomen ympäristökeskuksen, Maaseutuviraston ja puolustusvoimien ilmakehän aineistot; ja

d) Geologian tutkimuskeskuksen, maanmittauslaitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kallioperää, geologisia muodostumia, avokallioita, pinnan muotoja ja pohjavesialueita koskevat tietoaineistot;

3) tilastoyksiköt, rakennukset, maaperä, maankäyttö, väestön terveys ja turvallisuus, yleishyödylliset ja muut julkiset palvelut, ympäristön tilan seurantaverkostot ja -laitteet, tuotanto- ja teollisuuslaitokset, maatalous- ja vesiviljelylaitokset, väestöjakauma, aluesuunnittelun piiriin kuuluvat alueet ja raportointiyksiköt, luonnonriskialueet, ilmankäytön tila, ilmaston maantieteelliset ominaispiirteet, merentutkimuksen maantieteelliset ominaispiirteet, merialueet, biomaantieteelliset alueet, elinympäristöt ja biotoopit, lajien levinneisyys, energiavarat ja mineraalivarat:

a) Tilastokeskuksen tilastoyksiköitä koskevat aineistot;

b) Väestörekisterikeskuksen, kuntien, maanmittauslaitoksen, Museoviraston, Suomen ympäristökeskuksen ja alueellisten ympäristökeskusten rakennuksia koskevat aineistot;

c) Geologian tutkimuskeskuksen, Metsätutkimuslaitoksen ja Maa- ja elintarviketa-

louden tutkimuskeskuksen maaperää koskevat aineistot;

d) Maakuntien liittojen, kuntien ja Suomen Ympäristökeskuksen ja alueellisten ympäristökeskusten maankäyttöä koskevat aineistot;

e) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Elintarviketurvallisuusviraston ja kuntien väestön terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät aineistot;

f) Väestörekisterikeskuksen, maanmittauslaitoksen, Merenkululaitoksen, Suomen ympäristökeskuksen, Energiamarkkinaviraston, alueellisten pelastuslaitosten ja kuntien yleishyödyllisiä palveluita ja muita julkisia palveluita koskevat aineistot;

g) Alueellisten ympäristökeskusten ja Suomen ympäristökeskuksen, kuntien ja Ilmatieteen laitoksen ympäristön tilan seurantalaitteita koskevat aineistot;

h) Ympäristölupavirastojen, alueellisten ympäristökeskusten, Tilastokeskuksen, maanmittauslaitoksen ja kuntien tuotanto- ja teollisuuslaitoksia koskevat aineistot;

i) Maaseutuviraston, Elintarviketurvallisuusviraston ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen, työvoima- ja elinkeinokeskusten, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen, ympäristölupavirastojen ja alueellisten ympäristökeskusten maatalous- ja vesiviljelylaitoksia koskevat aineistot;

j) Tilastokeskuksen ja Väestörekisterikeskuksen väestöjakaumaa koskevat aineistot;

k) Suomen ympäristökeskuksen, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, Merenkululaitoksen, kuntien, työ- ja elinkeinoministeriön ja maanmittauslaitoksen aluesuunnitteluun, rajoitusten ja sääntelyn piiriin kuuluvia alueita ja raportointiyksiöitä koskevat aineistot;

l) Suomen ympäristökeskuksen, Metsäntutkimuslaitoksen ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen luonnonriskejä koskevat aineistot;

m) Ilmatieteen laitoksen ilmakehän tilaa koskevat aineistot;

n) Ilmatieteen laitoksen ilmaston maantieteellisiä ominaispiirteitä koskevat aineistot;

o) Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen merentutkimuksen maantieteellisiä ominaispiirteitä koskevat aineistot;

p) Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen merialueita koskevat aineistot;

q) Suomen ympäristökeskuksen biomaantieteellisiä alueita koskevat aineistot;

r) Suomen ympäristökeskuksen, Metsähallituksen ja metsäkeskusten erityisiä elinympäristöjä ja biotooppeja koskevat aineistot,

s) Suomen ympäristökeskuksen, Luonnontieteellisen keskusmuseon ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen lajien levinneisyyttä koskevat aineistot;

t) Ympäristölupavirastojen, Geologian tutkimuskeskuksen, Metsäntutkimuslaitoksen, Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen ja maakuntien liittojen energiavaroja koskevat aineistot;

u) Geologian tutkimuskeskuksen mineraalivarjoja koskevat aineistot.

2 §

Hakupalvelu

Maanmittauslaitoksen tulee laatia ja julkaista ohjeet metatiedon liittämistä paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettuun hakupalveluun sekä lain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettut ehdot 1.5.2010 mennessä.

3 §

Paikkatietoaineistoja kuvaavien tietojen (metatietojen) laatiminen ja liittäminen hakupalveluun

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on laadittava tämän asetuksen 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaan kuuluvista paikkatietoaineistoista ja niihin liittyvistä tietopalveluista paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 4 §:n mukaiset metatiedot 15.5.2010 mennessä ja liitettävä ne hakupalveluun 31.12.2010 mennessä.

Tämän asetuksen 1 §:n 1 momentin 3 kohtaan kuuluvista aineistoista ja niihin liittyvistä tietopalveluista on vastaavat metatiedot laadittava ja liitettävä hakupalveluun 15.5.2013 mennessä.

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on huolehdittava siitä, että 1 ja 2 momentin mu-

kaisten siirtymäaikojen jälkeen laadittujen tai hallintaan saatujen uusien aineistojen metatiedot liitetään hakupalveluun samanaikaisesti kuin uusi aineisto asetetaan tietoverkossa saataville.

Paikkatietoaineistojen ja -palveluiden ominaisuuksien muuttuessa siten, että myös metatiedot muuttuvat, päivitetty metatiedot on liitettävä hakupalveluun samanaikaisesti kuin muuttunut aineisto tai palvelu asetetaan tietoverkossa saataville.

4 §

Paikkatietoaineistojen asettaminen tietoverkon kautta saataville

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on huolehdittava siitä, että sen hallinnassa oleva paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 6 §:n mukainen yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto on saatavissa tietoverkossa lain 7 §:n vaatimusten mukaisesti seitsemän vuoden kuluessa siitä, kun aineiston tietojen rakennetta koskeva Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2007/2/EY), jäljempänä INSPIRE-direktiivi, 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanosääntö on hyväksytty.

Poiketen 1 momentista 15.5.2009 jälkeen valmistuvien tai teknisesti uusittujen aineistojen osalta tulee kuitenkin paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 6 §:n mukainen yhteiskäyttöinen paikkatietoaineisto olla saatavissa tietoverkossa lain 7 §:n vaatimusten mukaisesti kahden vuoden kuluessa siitä, kun aineiston tietojen rakennetta koskeva INSPIRE-direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanosääntö on hyväksytty.

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen on huolehdittava siitä, että 1 ja 2 momentin mukaisten siirtymäaikojen jälkeen soveltamisalaan kuuluvan paikkatietoaineiston muuttuessa tai uuden aineiston valmistuessa yhteiskäyttöön soveltuva ajantasainen versio on saatavissa tietoverkossa samalla, kun muuttunut tai uusi paikkatietoaineisto otetaan käyttöön.

5 §

Tukipalvelut

Maanmittauslaitos toteuttaa paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 9 §:n mukaisina tukipalveluina seuraavat asiantuntijapalvelut:

1) paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain, tämän asetuksen sekä INSPIRE-direktiivin ja sen täytäntöönpanosäännösten soveltamista koskeva neuvontapalvelu;

2) paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain, tämän asetuksen sekä INSPIRE-direktiivin ja direktiivin täytäntöönpanosäännösten toimeenpanoon liittyviä ohjeita ja teknisiä kysymyksiä koskeva neuvontapalvelu;

3) paikkatietoaineistoja ja niiden käyttöä koskevia ehtoja ja sopimusmalleja koskeva neuvontapalvelu.

Maanmittauslaitos toteuttaa lisäksi muina annetun lain 9 §:n mukaisina tukipalveluina:

1) aineistojen muuntamiseen liittyviä verkkopalveluita (*muunnospalveluita*), joita koskevista teknisistä vaatimuksista säädetään INSPIRE-direktiivin 16 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa.; ja

2) tietopalveluiden yhdistämiseen liittyviä verkkopalveluita, joita koskevista teknisistä vaatimuksista säädetään INSPIRE-direktiivin 16 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa.

Maanmittauslaitos pitää lisäksi yllä 1 momentissa tarkoitettuja asiantuntijapalveluita, 2 momentissa tarkoitettuja palveluita ja paikkatietoinfrastruktuurin yleistä toimivuutta tukevaa internet-sivustoa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen asiantuntijapalveluiden ja 3 momentissa tarkoitettujen internet-sivuston tulee olla käytettävissä 1.1.2010 mennessä. 2 momentissa tarkoitettujen palveluiden tulee olla käytettävissä INSPIRE-direktiivin 16 artiklan nojalla annettavassa komission asetuksessa määritellyn aikataulun mukaisesti.

6 §

Paikkatietoasiain neuvottelukunta

Paikkatietoasiain neuvottelukunnan tehtävänä on:

- 1) seurata kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin yleistä kehittymistä,
- 2) seurata tämän lain mukaisten toimenpiteiden toteutumista maanmittauslaitoksen vuosittain valmisteleminen seurantaraporttien pohjalta ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin puutteiden korjaamiseksi,
- 3) käsitellä EU:n komission valmistelemissä paikkatietoinfrastruktuurin toimeenpanoon liittyviä kannanottoja ja esityksiä,
- 4) käsitellä mahdolliset paikkatietoinfrastruktuurin toimeenpanoon liittyvät kansalliset soveltamisohjeet,
- 5) käsitellä mahdolliset yleisten verkkopalveluiden käyttöön liittyvät maanmittauslaitoksen esittämät paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 10 §:n 3 momentissa tarkoitetut ehdot ja rajoitukset, ja
- 6) tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja paikkatietoalan kehittämistä koskevista asioista.

Paikkatietoasiain neuvottelukunnan toimikausi on kolme vuotta. Neuvottelukunnassa ovat edustettuina sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö. Lisäksi neuvottelukuntaan nimitetään enintään 6 jäsentä, jotka edustavat alan yhteistyöverkostoja ja lain mukaisten paikkatietojen ja -palveluiden tuottajia ja käyttäjiä.

Neuvottelukunnan sihteeristöorganisaationa toimii maanmittauslaitos. Neuvottelukunnan pysyvä teknisenä asiantuntijana toimii Geodeettinen laitos. Neuvottelukunnalla voi olla myös muita pysyviä asiantuntijoita.

7 §

Paikkatietoinfrastruktuurin toteutumisen ja käytön seuranta

Paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun seurannan tulee tuottaa tiedot aineiston katseluun ja siir-

tämiseen kohdistuvien palvelupyyntöjen lukumääristä.

Maanmittauslaitos julkaisee vuosittain yhteenvedon paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 18 §:n 2 momentissa tarkoitetusta seurannasta. Yhteenvedon tulee sisältää tiedot:

- 1) metatiedon kattavuudesta ja siitä, miten olemassa oleva metatieto vastaa INSPIRE-direktiivin 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen täytäntöönpanosääntöjä;
- 2) metatietojen saatavuudesta paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 8 §:n tarkoittamassa hakupalvelussa;
- 3) paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen yhteiskäyttöisten paikkatietoaineistojen maantieteellisestä kattavuudesta;
- 4) paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen yhteiskäyttöisten paikkatietoaineistojen lain 7 §:n mukaisesta saatavuudesta tietoverkossa ja siitä, miten ne vastaavat INSPIRE-direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja täytäntöönpanosääntöjä;
- 5) paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen yhteiskäyttöisten paikkatietoaineistojen käytöstä tietoverkossa ja siitä, miten paikkatietoaineistoihin liittyvät tietopalvelut vastaavat INSPIRE-direktiivin 16 artiklassa tarkoitettuja täytäntöönpanosääntöjä;
- 6) paikkatietoaineistojen ja -palveluiden saatavuus- ja käyttöehdoista sekä niitä vastaavista maksuista;
- 7) julkisen saatavuuden rajoituksista ja rajoittamisen syistä INSPIRE-direktiivin 13 artiklan mukaisesti.

Paikkatietoa hallinnoivan viranomaisen ja maanmittauslaitoksen on luovutettava tässä pykälässä tarkoitetut edellistä vuotta koskevat seurantatiedot maa- ja metsätalousministeriölle vuosittain helmikuun loppuun mennessä.

8 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .